STACE SILVES (3894 vers)

ECVS MAXIMVS DOMITIANI IMP.

S1_1

Quae superinposito moles geminata colosso
stat Latium complexa forum ? Caelone peractum
fluxit opus ? Siculis an conformata caminis
effigies lassum Steropem Brontemque reliquit ?
an te Palladiae talem, Germanice, nobis
effecere manus, qualem modo frena tenentem
Rhenus et attoniti vidit domus ardua Daci ?
Nunc age Fama prior notum per saecula nomen
Dardanii miretur equi cui vertice sacro
Dindymon et caesis decrevit frondibus Ide :
hunc neque discissis cepissent Pergama muris
nec grege permixto pueri innuptaeque puellae
ipse nec Aeneas nec magnus duceret Hector.
Adde, quod ille nocens saevosque amplexus Achivos,
hunc mitis commendat eques : juvat ora tueri
mixta notis belli placidamque gerentia pacem.
Nec veris majora putes : par forma decorque,
par honor. Exhaustis Martem non altius armis
Bistonius portat sonipes magnoque superbit
pondere nec tardo raptus prope flumina cursu
fumat et ingenti propellit Strymona flatu.
Par operi sedes. Hinc obvia limina pandit,
qui fessus bellis adsertae munere prolis
primus iter nostris ostendit in aethera divis ;
discit et e vultu, quantum tu mitior armis,
qui nec in externos facilis saevire furores
das Cattis Dacisque fidem. Te signa ferente
et minor in leges iret gener et Cato castris.
At laterum passus hinc Julia tecta tuentur,
illinc belligeri sublimis regia Pauli,
terga pater blandoque videt Concordia vultu.
Ipse autem puro celsum caput aere saeptus
templa superfulges et prospectare videris,
an nova contemptis surgant Palatia flammis
pulchrius, an tacita vigilet face Troicus ignis
atque exploratas jam laudet Vesta ministras.
Dextra vetat pugnas, laevam Tritonia virgo
non gravat et sectae praetendit colla Medusae :
ceu stimulis accendit equum ; nec dulcior usquam
lecta deae sedes nec si, Pater, ipse teneres.
Pectora, quae mundi valeant evolvere curas,
et quis se totis Temese dedit hausta metallis ;
e tergo demissa chlamys. Latus ense quieto
securum, magnus quanto mucrone minatur
noctibus hibernis et sidera terret Orion.
At sonipes habitus animosque imitatus equestris
acrius attollit vultus cursumque minatur ;
cui rigidis stant colla jubis vivusque per armos

impetus et tantis calcaribus ilia late
suffectura patent. Vacuae pro cespite terrae
aerea captivi crinem tegit ungula Rheni.
Hunc et Adrasteus visum extimuisset Arion
et pavet aspiciens Ledaeus ab aede propinqua
Cyllarus. Hic domini numquam mutabit habenas
perpetuus frenis atque uni serviet astro.
Vix sola sufficiunt insessaque pondere toto
subter anhelat humus ; nec ferro aut aere, laborant
sub genio, teneat quamvis aeterna crepido,
quae superingesti portaret culmina montis
caeliferique attrita genu durasset Atlantis.
Nec longae traxere morae. Juvat ipsa labores
forma dei praesens operique intenta juventus
miratur plus posse manus. Strepit ardua pulsu
machina ; continuus septem per culmina montis
it fragor et magnae vingit vaga murmura Romae.
Ipse loci custos, cujus sacrata vorago
famosique lacus nomen memorabile servant,
innumeros aeris sonitus et verbere crudo
ut sensit mugire Forum, movet horrida sancto
ora situ meritaque caput venerabile quercu.
Ac primum ingentes habitus lucemque coruscam
expavit majoris equi terque ardua mersit
colla lacu trepidans, laetus mox praeside viso ;
"Salve, magnorum proles genitorque deorum,
auditum longe numen mihi ! Nunc mea felix,
nunc veneranda palus, cum te prope nosse tuumque
immortale jubar vicina sede tueri
concessum. Semel auctor ego inventorque salutis
Romuleae : tu bella Jovis, tu proelia Rheni,
tu civile nefas, tu tardum in foedera montem
longo Marte domas. Quod si te nostra tulissent
saecula, temptasses me non audente profundo
ire lacu, set Roma tuas tenuisset habenas."
Cedat equus Latiae qui contra templa Diones
Caesarei stat sede fori (quem traderis ausus
Pellaeo, Lysippe, duci, mox Caesaris ora
mirata cervice tulit) : vix lumine fesso
explores, quam longus in hunc despectus ab illo.
Quis rudis usque adeo qui non, ut viderit ambos,
tantum dicat equos quantum distare regentes ?
Non hoc imbriferas hiemes opus aut Jovis ignem
tergeminum, Aeolii non agmina carceris horret
annorumve moras : stabit, dum terra polusque,
dum Romana dies. Hoc et sub nocte silenti,
cum superis terrena placent, tua turba relicto
labetur caelo miscebitque oscula ; juxta
ibit in amplexus natus fraterque paterque
et soror : una locum cervix dabit omnibus astris.
Utere perpetuum populi magnique senatus
munere. Apelleae cuperent te scribere cerae
optassetque novo similem te ponere templo
Atticus Elei senior Jovis, et tua mitis
ora Tarans, tua sidereas imitantia flammas
lumina contempto mallet Rhodos aspera Phoebo.
Certus ames terras et quae tibi templa dicamus
ipse colas ; nec te caeli juvet aula, tuosque

laetus huic dono videas dare tura nepotes.

EPITHALAMION IN STELLAM ET VIOLENTILLAM

S1_2

Unde sacro Latii sonuerunt carmine montes ?
Cui, Paean, nova plectra moves umeroque comanti
facundum suspendis ebur ? Procul ecce canoro
demigrant Helicone deae quatiuntque novena
lampade sollemnem thalamis coeuntibus ignem
et de Pieriis vocalem fontibus undam.
Quas inter vultu petulans Elegea propinquat
celsior adsueto divasque hortatur et ambit
alternum fultura pedem, decimamque videri
se cupit et medias fallit permixta sorores.
Ipsa manu nuptam genetrix Aeneia duxit
lumina demissam et dulci probitate rubentem,
ipsa toros et sacra parat coetuque Latino
dissimulata deam crinem vultusque genasque
temperat atque nova gestit minor ire marita.
Nosco diem causasque sacri : te concinit iste
(pande fores !) te, Stella, chorus ; tibi Phoebus et Euhan
et de Maenalia volucer Tegeaticus umbra
serta ferunt. Nec blandus Amor nec Gratia cessat
amplexum niveos optatae conjugis artus
floribus innumeris et olenti spargere nimbo.
Tu modo fronte rosas, violis modo lilia mixta
excipis et dominae niveis a vultibus obstas.
Ergo dies aderat Parcarum conditus albo
vellere, quo Stellae Violentillaeque professus
clamaretur hymen. Cedant curaeque metusque,
cessent mendaces obliqui carminis astus,
Fama tace : subiit leges et frena momordit
ille solutus amor. Consumpta est fabula vulgi
et narrata diu viderunt oscula cives.
Tu tamen attonitus, quamvis data copia tantae
noctis, adhuc optas permissaque numine dextro
vota paves. Pone, o dulcis, suspiria, vates,
pone : tua est. Licet expositum per limen aperto
ire redire gradu : jam nusquam janitor aut lex
aut pudor. Amplexu tandem satiare petito
(contigit !) Et duras pariter reminiscere noctes.
Digna quidem merces, et si tibi Juno labores
Herculeos, Stygiis et si concurrere monstris
Fata darent, si Cyaneos raperere per aestus.
Hanc propter tanti Pisaea lege trementem
currere et Oenomai fremitus audire sequentis.
Nec si Dardania pastor temerarius Ida
sedisses, haec dona forent, nec si alma per auras
te potius pensa veheret Tithonia biga.
Sed quae causa toros inopinaque gaudia vatis
attulit ? Hic mecum, dum fervent agmine postes
atriaque et multa pulsantur limina virga,
hic, Erato jucunda, doce. Vacat apta movere
colloquia, et docti norunt audire penates.
Forte, serenati qua stat plaga lactea caeli,
alma Venus thalamo pulsa modo nocte jacebat
amplexu duro Getici resoluta mariti.

Fulcra torosque deae tenerum premit agmen Amorum ;
signa petunt quas ferre faces, quae pectora figi
imperet ; an terris saevire an malit in undis,
an miscere deos an adhuc vexare Tonantem.
Ipsi animus nondum nec cordi fixa voluntas.
Fessa jacet stratis, ubi quondam conscia culpae
Lemnia deprenso repserunt vincula lecto.
Hic puer e turba volucrum, cui plurimus ignis
ore manuque levi numquam frustrata sagitta,
agmine de medio tenera sic dulce profatur
voce (pharetrati pressere silentia fratres) :
"Scis ut, mater," ait "nulla mihi dextera segnis
militia ; quemcumque hominum divumque dedisti,
uritur. At quondam lacrimis et supplice dextra
et votis precibusque virum concede moveri,
o genetrix : duro nec enim ex adamante creati,
sed tua turba sumus. Clarus de gente Latina
est juvenis, quem patriciis majoribus ortum
Nobilitas gavisa tulit praesagaque formae
protinus e nostro posuit cognomina caelo.
Hunc egomet tota quondam (tibi dulce) pharetra
improbus et densa trepidantem cuspide fixi.
Quamvis Ausoniis multum gener ille petitus
matribus, edomui victum dominaeque potentis
ferre jugum et longos jussi sperare per annos.
Ast illam summa leviter (sic namque jubebas)
lampade parcentes et inerti strinximus arcu.
Ex illo quantos juvenis premat anxius ignes,
testis ego attonitus, quantum me nocte dieque
urgentem ferat. Haud ulli vehementior umquam
incubui, genetrix, iterataque vulnera fodi.
Vidi ego et immiti cupidum decurrere campo
Hippomenen, nec sic meta pallebat in ipsa ;
vidi et Abydeni juvenis certantia remis
brachia laudavique manus et saepe natanti
praeluxi : minor ille calor quo saeva tepebant
aequora : tu veteres, juvenis, transgressus amores.
Ipse ego te tantos stupui durasse per aestus
firmavique animos blandisque madentia plumis
lumina detersi. Quotiens mihi questus Apollo,
sic vatem maerere suum ! jam, mater, amatos
indulge thalamos. Noster comes ille piusque
signifer; armiferos poterat memorare labores
claraque facta virum et torrentes sanguine campos,
sic tibi plectra dedit mitisque incedere vates
maluit et nostra laurum subtexere myrto.
Hic juvenum lapsus suaque aut externa revolvit
vulnera ; pro ! quanta est Paphii reverentia, mater,
numinis : hic nostrae deflevit fata columbae."
Finierat ; tenera matris cervice pependit
blandus et admotis tepefecit pectora pennis.
Illa refert vultum non aspernata rogari :
"Grande quidem rarumque viris, quos ipsa probavi,
Pierius votum juvenis cupit. Hanc ego formae
egregium mirata decus, cui gloria patrum
et generis certabat honos, tellure cadentem
excepi fovique sinu nec colla genasque
comere nec pingui crinem deducere amomo

cessavit mea, nate, manus. Mihi dulcis imago
prosiluit. Celsae procul aspice frontis honorem
suggestumque comae. Latias metire quid ultra
emineat matres : quantum Latonia Nymphas
virgo premit quantumque egomet Nereidas exsto.
Haec et caeruleis mecum consurgere digna
fluctibus et nostra potuit considere concha,
et si flammigeras potuisset scandere sedes
hasque intrare domos, ipsi erraretis, Amores.
Huic quamvis census dederim largita beatos,
vincit opes animo. Queritor jam Seras avaros
angustum spoliare nemus Clymenaeaque deesse
germina nec virides satis inlacrimare sorores,
vellera Sidonio jam pauca rubescere tabo
raraque longaevis nivibus crystalla gelari.
Huic Hermum fulvoque Tagum decurrere limo
(nec satis ad cultus), huic Inda monilia Glaucum
Proteaque atque omnem Nereida quaerere jussi.
Hanc si Thessalicos vidisses, Phoebe, per agros,
erraret secura Daphne. Si in litore Naxi
Theseum juxta foret haec conspecta cubile,
Gnosida desertam profugus liquisset et Euhan.
Quod nisi me longis placasset Juno querelis,
falsus huic pennas et cornua sumeret aethrae
rector, in hanc vero cecidisset Juppiter auro.
Sed dabitur juveni, cui tu, mea summa potestas,
nate, cupis, thalami quamvis juga ferre secundi
saepe neget maerens. Ipsam jam cedere sensi
inque vicem tepuisse viro." Sic fata levavit
sidereos artus thalamique egressa superbum
limen Amyclaeos ad frena citavit olores.
Jungit Amor laetamque vehens per nubila matrem
gemmato temone sedet. Jam Thybridis arces
Iliacae : pandit nitidos domus alta penates
claraque gaudentes plauserunt limina cygni.
Digna deae sedes, nitidis nec sordet ab astris.
Hic Libycus Phrygiusque silex, hic dura Laconum
saxa virent, hic flexus onyx et concolor alto
vena mari rupesque nitent quis purpura saepe
Oebalis et Tyrii moderator livet aeni.
Pendent innumeris fastigia nixa columnis,
robora Dalmatico lucent satiata metallo.
Excludunt radios silvis demissa vetustis
frigora, perspicui vivunt in marmore fontes.
Nec servat natura vices : hic Sirius alget,
bruma tepet, versumque domus sibi temperat annum.
Exsultat visu tectisque potentis alumnae
non secus alma Venus quam si Paphon aequore ab alto
Idaliasque domos Erycinaque templa subiret.
Tunc ipsam solo reclinem adfata cubili :
"Quonam hic usque sopor vacuique modestia lecti,
o mihi Laurentes inter dilecta puellas ?
quis morum fideique modus ? numquamne virili
summittere jugo ? veniet jam tristior aetas.
Exerce formam et fugientibus utere donis.
Non ideo tibi tale decus vultusque superbos
meque dedi, viduos ut transmittare per annos
ceu non cara mihi. Satis o nimiumque priores

despexisse procos. At enim hic tibi sanguine toto
deditus unam omnes inter miratur amatque
nec formae nec stirpis egens. Nam docta per urbem
carmina qui juvenes, quae non didicere puellae ?
Hunc et bissenos (sic indulgentia pergat
praesidis Ausonii) cernes attollere fasces
ante diem ; certe jam nunc Cybeleia movit
limina et Euboicae carmen legit ille Sibyllae.
Jamque parens Latius, cujus praenoscere mentem
fas mihi, purpureos habitus juvenique curule
indulgebit ebur Dacasque (et gloria major)
exuvias laurosque dabit celebrare recentes.
Ergo age, junge toros atque otia deme juventae.
Quas ego non gentes, quae non face corda jugali ?
Alituum pecudumque mihi durique ferarum
non renuere greges, ipsum in conubia terrae
aethera, cum pluviis rarescunt nubila, solvo.
Sic rerum series mundique revertitur aetas.
Unde novum Trojae decus ardentumque deorum
raptorem, Phrygio si non ego juncta marito,
Lydius unde meos iterasset Thybris Iulos ?
Quis septemgeminae posuisset moenia Romae
imperii Latiale caput, ni Dardana furto
cepisset Martem, nec me prohibente, sacerdos ? "
His mulcet dictis tacitaeque inspirat honorem
conubii. Redeunt animo jam dona precesque
et lacrimae vigilesque viri prope limina questus,
Asteris et vatis totam cantata per urbem,
Asteris ante dapes, nocte Asteris, Asteris ortu,
quantum non clamatus Hylas. Jamque aspera coepit
flectere corda libens et jam sibi dura videri.
Macte toris, Latios inter placidissime vates,
quod durum permensus iter coeptique laboris
prendisti portus. Nitidae sic transfuga Pisae
amnis in externos longe flammatus amores
flumina demerso trahit intemerata canali,
donec Sicanios tandem prolatus anhelo
ore bibat fontes ; miratur dulcia Nais
oscula nec credit pelago venisse maritum.
Quis tibi tunc alacri caelestum in munere claro,
Stella, dies, quanto salierunt pectora voto,
dulcia cum dominae dexter conubia vultus
adnuit ! ire polo nitidosque errare per axes
visus. Amyclaeis minus exsultavit harenis
pastor ad Idaeas Helena veniente carinas ;
Thessala nec talem viderunt Pelea Tempe,
cum Thetin Haemoniis Chiron accedere terris
erecto prospexit equo. Quam longa morantur
sidera ! quam segnis votis Aurora mariti !
At procul ut Stellae thalamos sensere parari
Letous vatum pater et Semeleius Euhan,
hic movet Ortygia, movet hic rapida agmina Nysa.
Huic Lycii montes gelidaeque umbracula Thymbrae
et Parnasus honos, illi Pangaea resultant
Ismaraque et quondam genialis litora Naxi.
Tunc caras iniere fores comitique canoro
hic chelyn, hic flavam maculoso nebrida tergo,
hic thyrsos, hic plectra ferunt ; hic enthea lauro

228 tempora, Minoa crinem premit ille corona.
229 Vixdum emissa dies, et jam socialia praesto
230 omina, jam festa fervet domus utraque pompa.
231 Fronde virent postes, effulgent compita flammis,
232 et pars immensae gaudet celeberrima Romae.
233 Omnis honos, cuncti veniunt ad limina fasces,
234 omnis plebeio teritur praetexta tumultu ;
235 hinc eques, hinc juvenum questus, stola mixta laborat.
236 Felices utrosque vocant, sed in agmine plures
237 invidere viro. Jamdudum poste reclinis
238 quaerit Hymen thalamis intactum dicere carmen,
239 quo vatem mulcere queat. Dat Juno verenda
240 vincula et insigni geminat Concordia taeda.
241 Hic fuit ille dies ; noctem canat ipse maritus
242 quantum nosse licet. Sic victa sopore doloso
243 Martia fluminea posuit latus Ilia ripa ;
244 non talis niveos tinxit Lavinia vultus,
245 cum Turno spectante rubet ; non Claudia talis
246 respexit populos mota jam virgo carina.
247 Nunc opus, Aonidum comites tripodumque ministri,
248 diversis certare modis : eat enthea vittis
249 atque hederis redimita cohors, ut pollet ovanti
250 quisque lyra. Sed praecipui, qui nobile gressu
251 extremo fraudatis opus, date carmina festis
252 digna toris. Hunc ipse Coo plaudente Philitas
253 Callimachusque senex Umbroque Propertius antro
254 ambissent laudare diem, nec tristis in ipsis
255 Naso Tomis divesque foco lucente Tibullus.
256 Me certe non unus amor simplexque canendi
257 causa trahit : tecum similes junctaeque Camenae,
258 Stella, mihi, multumque pares bacchamur ad aras
259 et sociam doctis haurimus ab amnibus undam ;
260 at te nascentem gremio mea prima recepit
261 Parthenope, dulcisque solo tu gloria nostro
262 reptasti. Nitidum consurgat ad aethera tellus
263 Eubois et pulchra tumeat Sebethos alumna ;
264 nec sibi sulpureis Lucrinae Naides antris
265 nec Pompeiani placeant magis otia Sarni.
266 Heia age, praeclaros Latio properate nepotes,
267 qui leges, qui castra legant, qui carmina ludant.
268 Acceleret partu decimum bona Cynthia mensem,
269 sed parcat Lucina precor ; tuque ipse parenti
270 parce, puer, ne mollem uterum, ne stantia laedas
271 pectora ; cumque tuos tacito natura recessu
272 formarit vultus, multum de patre decoris,
273 plus de matre feras. At tu, pulcherrima forma
274 Italidum, tandem merito possessa marito,
275 vincla diu quaesita fove : sic damna decoris
276 nulla tibi ; longe virides sic flore juventae
277 perdurent vultus, tardeque haec forma senescat.

VILLA TIBVRTINA MANILII VOPISCI

S1_3 v.1 Cernere facundi Tibur glaciale Vopisci
2 si quis et inserto geminos Aniene penates,
3 aut potuit sociae commercia noscere ripae

certantisque sibi dominum defendere villas,
illum nec calido latravit Sirius astro
nec gravis aspexit Nemeae frondentis alumnus :
talis hiems tectis, frangunt sic improba solem
frigora, Pisaeumque domus non aestuat annum.
Ipsa manu tenera tecum scripsisse Voluptas
tunc Venus Idaliis unxit fastigia sucis
permulsitque comis blandumque reliquit honorem
sedibus, et volucres vetuit discedere natos.
O longum memoranda dies ! quae mente reporto
gaudia, quam lassos per tot miracula visus !
ingenium quam mite solo, quae forma beatis
ante manus artemque locis ! Non largius usquam
indulsit Natura sibi. Nemora alta citatis
incubuere vadis ; fallax responsat imago
frondibus, et longas eadem fugit umbra per undas.
Ipse Anien (miranda fides) infraque superque
saxeus hic tumidam rabiem spumosaque ponit
murmura, ceu placidi veritus turbare Vopisci
Pieriosque dies et habentes carmina somnos.
Litus utrumque domi, nec te mitissimus amnis
dividit. Alternas servant praetoria ripas,
non externa sibi fluviorum obstare queruntur.
Sestiacos nunc Fama sinus pelagusque natatum
jactet et audaci victos delphinas ephebo.
Hic aeterna quies, nullis hic jura procellis,
numquam fervor aquis. Datur hic transmittere visus
et voces et paene manus. Sic Chalcida fluctus
expellunt fluvii, sic dissociata profundo
Bruttia Sicanium circumspicit ora Pelorum.
Quid primum mediumve canam, quo fine quiescam ?
Auratasne trabes an Mauros undique postes
an picturata lucentia marmora vena
mirer, an emissas per cuncta cubilia nymphas ?
Huc oculis, huc mente trahor. Venerabile dicam
lucorum senium ? Te, quae vada fluminis infra
cernis, an ad silvas quae respicis, aula, tacentis,
qua tibi tota quies offensaque turbine nullo
nox silet et nigros imitantia murmura somnos ?
An quae graminea suscepta crepidine fumant
balnea et impositum ripis algentibus ignem,
quaque vaporiferis junctus fornacibus amnis
ridet anhelantes vicino flumine nymphas ?
Vidi artes veterumque manus variisque metalla
viva modis. Labor est auri memorare figuras
aut ebur aut dignas digitis contingere gemmas,
quicquid et argento primum, vel in aere minori
lusit et enormes manus est experta colossos.
Dum vagor aspectu visusque per omnia duco,
calcabam necopinus opes. Nam splendor ab alto
defluus et nitidum referentes aera testae
monstravere solum, varias ubi picta per artes
gaudet humus superatque novis asarota figuris :
expavere gradus. Quid nunc jungentia mirer
aut quid partitis distantia tecta trichoris ?
Quid te, quae mediis servata penatibus arbor
tecta per et postes liquidas emergis in auras,
quo non sub domino saevas passura bipennes ?

Et nunc ignaro forsan vel lubrica Nais
vel non abruptos tibi demet Hamadryas annos.
Quid referam alternas gemino super aggere mensas
albentesque lacus altosque in gurgite fontes
teque, per obliquum penitus quae laberis amnem,
Marcia, et audaci transcurris flumina plumbo ?
An solum Ioniis sub fluctibus Elidis amnem
dulcis ad Aetnaeos deducat semita portus ?
Illic ipse antris Anien en fonte relicto
nocte sub arcana glaucos exutus amictus
hac illac fragili prosternit pectora musco,
aut ingens in stagna cadit vitreasque natatu
plaudit aquas. Illa recubat Tiburnus in umbra,
illic sulpureos cupit Albula mergere crines ;
haec domus Egeriae nemoralem abjungere Phoeben
et Dryadum viduare choris algentia possit
Taygeta et silvis accersere Pana Lycaeis.
Quod ni templa darent alias Tirynthia sortes,
et Praenestinae poterant migrare sorores.
Quid bifera Alcinoi laudem pomaria vosque,
qui numquam vacui prodistis in aethera, rami ?
Cedant Telegoni, cedant Laurentia Turni
jugera Lucrinaeque domus litusque cruenti
Antiphatae, cedant vitreae juga perfida Circes
Dulichiis ululata lupis arcesque superbae
Anxyris et sedes Phrygio quas mitis alumno
debet anus ; cedant, quae te jam solibus artis
avia nimbosa revocabunt litora bruma.
Scilicet hic illi meditantur pondera mores,
hic premitur fecunda quies virtusque serena
fronte gravis sanusque nitor luxuque carentes
deliciae, quas ipse suis digressus Athenis
mallet deserto senior Gargettius horto ;
haec per et Aegaeas hiemes Pliadumque nivosum
sidus et Oleniis dignum petiisse sub astris,
si Maleae credenda ratis Siculosque per aestus
sit via : cur oculis sordet vicina voluptas ?
Hic tua Tiburtes Faunos chelys et juvat ipsum
Alciden dictumque lyra majore Catillum,
seu tibi Pindaricis animus contendere plectris
sive chelyn tollas heroa ad robora sive
liventem satiram nigra rubigine turbes
seu tua non alia splendescat epistola cura.
Digne Midae Croesique bonis et Perside gaza,
macte bonis animi, cujus stagnantia rura
debuit et flavis Hermus transcurrere ripis
et limo splendente Tagus. Sic docta frequentes
otia, sic omni detectus pectora nube
finem Nestoreae precor egrediare senectae.

SOTERIA RVTILII GALLICI

S1_4

Estis, io, superi, nec inexorabile Clotho
volvit opus, videt alma pios Astraea Jovique
conciliata redit, dubitataque sidera cernit
Gallicus. Es caelo dive, es, Germanice, cordi

(quis neget ?) : erubuit tanto spoliare ministro
imperium Fortuna tuum. Stat proxima cervix
ponderis immensi damnosaque fila senectae
exuit atque alios melior revirescit in annos.
Ergo alacres, quae signa colunt urbana, cohortes
inque sinum quae saepe tuum fora turbida questum
confugiunt leges urbesque ubicumque togatae,
quae tua longinquis implorant jura querelis,
certent laetitia, nosterque ex ordine collis
confremat et sileant pejoris murmura famae.
Quippe manet longumque aevo redeunte manebit
quem penes intrepidae mitis custodia Romae.
Nec tantum induerint Fatis nova saecula crimen
aut instaurati peccaverit ara Tarenti.
Ast ego nec Phoebum, quamquam mihi surda sine illo
plectra, nec Aonias decima cum Pallade divas
aut mitem Tegeae Dircesve hortabor alumnum :
ipse veni viresque novas animumque ministra,
qui caneris ; docto nec enim sine numine tantus
Ausoniae decora ampla togae centumque dedisti
judicium mentemque viris. Licet enthea vatis
excludat Piplea sitim nec conscia detur
Pirene : largos potius mihi gurges in haustus
qui rapitur de fonte tuo, seu plana solutis
quom struis orsa modis seu quom tibi dulcis in artem
frangitur et nostras curat facundia leges.
Quare age, si Cereri sua dona merumque Lyaeo
reddimus et dives praedae tamen accipit omni
exuvias Diana tholo captivaque tela
bellipotens : nec tu ,quando tibi, Gallice, majus
eloquium fandique opibus sublimis abundas,
sperne coli tenuiore lyra. Vaga cingitur astris
luna, et in Oceanum rivi cecidere minores.
Quae tibi sollicitus persolvit praemia morum
Urbis amor ! quae tum patrumque equitumque notavi
lumina et ignarae plebis lugere potentes !
Non labente Numa timuit sic curia felix
Pompeio nec celsus eques nec femina Bruto.
Hoc illud : tristis invitum audire catenas,
parcere verberibus nec qua jubet alta potestas
ire, set armatas multum sibi demere vires
dignarique manus humilis et verba precantum,
reddere jura foro nec proturbare curules
et ferrum mulcere toga. Sic itur in alta
pectora, sic mixto reverentia fidit amori.
Ipsa etiam cunctos gravis inclementia fati
terruit et subiti praeceps juvenile pericli,
nil cunctante malo. Non illud culpa senectae
(quippe ea bissenis vixdum orsa excedere lustris),
sed labor intendens animique in membra vigentis
imperium vigilesque suo pro Caesare curae,
dulce opus. Hinc fessos penitus subrepsit in artus
insidiosa quies et pigra oblivio vitae.
Tunc deus, Alpini qui juxta culmina dorsi
signat Apollineos sancto cognomine lucos,
respicit heu tanti pridem securus alumni
praegressusque moras : "Hinc mecum, Epidauria proles,
hinc", ait, "i gaudens : datur (aggredienda facultas)

ingentem recreare virum. Teneamus adorti
(tendatis jam fila !) colos. Ne fulminis atri
sit metus : has ultro laudarit Juppiter artes.
Nam neque plebeiam aut dextro sine numine cretam
servo animam. Atque adeo breviter, dum tecta subimus,
expediam. Genus ipse suis permissaque retro
nobilitas ; nec origo latet, sed luce sequente
vincitur et magno gaudet cessisse nepoti.
Prima togae virtus illi quoque : clarus et ingens
eloquio ; mox innumeris exercita castris
occiduas primasque domos et sole sub omni
permeruit jurata manus, nec in otia pacis
permissum laxare animos ferrumque recingi.
Hunc Galatea vigens ausa est incessere bello
(me quoque !) perque novem timuit Pamphylia messes
Pannoniusque ferox arcuque horrenda fugaci
Armenia et patiens Latii jam pontis Araxes.
Quid geminos fasces magnaeque iterata revolvam
jura Asiae ? velit illa quidem ter habere quaterque
hunc sibi, sed revocant fasti majorque curulis
nec permissa semel. Libyci quid mira tributi
obsequia et missum media de pace triumphum
laudem et opes ? tantas nec qui mandaverat ausus
expectare fuit : gaudet Trasimennus et Alpes
Cannensesque animae ; primusque insigne tributum
ipse palam laeta poscebat Regulus umbra.
Non vacat Arctoas acies Rhenumque rebellem
captivaeque preces Veledae et, quae maxima nuper
gloria, depositam Dacis pereuntibus Urbem
pandere, cum tanti lectus rectoris habenas,
Gallice, Fortuna non admirante subisti.
Hunc igitur, si digna loquor, rapiemus iniquo,
nate, Jovi. Rogat hoc Latiae pater inclitus urbis
et meruit ; neque enim frustra mihi nuper honora
carmina patricio pueri sonuistis in ostro.
Si qua salutifero gemini Chironis in antro
herba, tholo quodcumque tibi Trojana recondit
Pergamus aut medicis felix Epidaurus harenis
educat, Idaea profert quam Creta sub umbra
dictamni florentis opem, quoque anguis abundat
spumatu : jungam ipse manus atque omne benigne
virus, odoriferis Arabum quod doctus in arvis
aut Amphrysiaco pastor de gramine carpsi."
Dixerat. Inveniunt positos jam segniter artus
pugnantemque animam ; ritu se cingit uterque
Paeonio monstrantque simul parentque volentes,
donec letiferas vario medicamine pestes
et suspecta mali ruperunt nubila somni.
Adjuvat ipse deos morboque valentior omni
occupat auxilium. Citius non arte refectus
Telephus Haemonia, nec quae metuentis Atridae
saeva Machaonio coierunt vulnera suco.
Quis mihi tot coetus inter populique patrumque
sit curae votique locus ? Tamen ardua testor
sidera teque, pater vatum Thymbraee, quis omni
luce mihi, quis nocte timor, dum postibus haerens
assiduus nunc aure vigil, nunc lumine cuncta
auguror : immensae veluti conexa carinae

cumba minor, cum saevit hiems, pro parte furentis
parva receptat aquas et eodem volvitur austro.
Nectite nunc laetae candentia fila, sorores,
nectite. Nemo modum transmissi computet aevi :
hic vitae natalis erit. Tu Troica dignus
saecula et Euboici transcendere pulveris annos
Nestoreosque situs. Qua nunc tibi pauper acerra
digna litem ? Nec si vacuet Mevania valles
aut praestent niveos Clitumna novalia tauros,
sufficiam. Sed saepe deis hos inter honores
caespes et exiguo placuerunt farra salino.

BALNEVM CLAVDII ETRVSCI

S1_5
Non Helicona gravi pulsat chelys enthea plectro,
nec lassata voco totiens mihi numina, Musas ;
et te, Phoebe, choris et te dimittimus, Euhan,
tu quoque muta ferae, volucer Tegeaee, sonorae
terga premas : alios poscunt mea carmina coetus.
Naidas, undarum dominas, regemque corusci
ignis adhuc fessum Siculaque incude rubentem
elicuisse satis. Paulum arma nocentia, Thebae,
ponite : dilecto volo lascivire sodali.
Junge, puer, cyathos, et ne numerare labora
cunctantemque incende chelyn ; discede Laborque
Curaque, dum nitidis canimus gemmantia saxis
balnea dumque procax vittis hederisque, soluta
fronde verecunda, Clio mea ludit Etrusco.
Ite, deae virides, liquidosque advertite vultus
et vitreum teneris crinem redimite corymbis
veste nihil tectae, quales emergitis altis
fontibus et visu Satyros torquetis amantes.
Non vos, quae culpa decus infamastis aquarum,
sollicitare juvat ; procul hinc et fonte doloso
Salmacis et viduae Cebrenidos arida luctu
flumina et Herculei praedatrix cedat alumni.
Vos mihi, quae Latium septenaque culmina, Nymphae,
incolitis Thybrimque novis attollitis undis,
quas praeceps Anien atque exceptura natatus
Virgo juvat Marsasque nives et frigora ducens
Marcia, praecelsis quarum vaga molibus unda
crescit et innumero pendens transmittitur arcu :
vestrum opus aggredimur, vestra est quam carmine molli
pando domus. Non umquam aliis habitastis in antris
ditius. Ipsa manus tenuit Cytherea mariti
monstravitque artes ; neu vilis flamma caminos
ureret, ipsa faces volucrum succendit Amorum.
Non huc admissae Thasos aut undosa Carystos ;
maeret onyx longe, queriturque exclusus ophites ;
sola nitent flavis Nomadum decisa metallis
marmora, sola cavo Phrygiae quam Synnados antro
ipse cruentavit maculis lucentibus Attis,
quaeque Tyri niveas secat et Sidonia rupes.
Vix locus Eurotae, viridis cum regula longo
Synnada distinctu variat. Non limina cessant,
effulgent camerae, vario fastigia vitro

in species animoque nitent. Stupet ipse beatas
circumplexus opes et parcius imperat ignis.
Multus ubique dies, radiis ubi culmina totis
perforat atque alio sol improbus uritur aestu.
Nil ibi plebeium ; nusquam Temesaea notabis
aera, sed argento felix propellitur unda
argentoque cadit labrisque nitentibus instat
delicias mirata suas et abire recusat.
Extra autem niveo qui margine caerulus amnis
vivit et in summum fundo patet omnis ab imo,
cui non ire lacu pigrosque exsolvere amictus
suadeat ? Hoc mallet nasci Cytherea profundo,
hic te perspicuum melius, Narcisse, videres,
hic velox Hecate velit et deprensa lavari.
Quid nunc strata solo referam tabulata crepantis
auditura pilas, ubi languidus ignis inerrat
aedibus et tenuem volvunt hypocausta vaporem ?
Nec si Baianis veniat novus hospes ab oris,
talia despiciet (fas sit componere magnis
parva), Neronea nec qui modo lotus in unda,
hic iterum sudare neget. Macte, oro, nitenti
ingenio curaque puer ! Tecum ista senescant
et tua jam melius discat fortuna renasci.

KALENDAE DECEMBRES

S1_6

Et Phoebus pater et severa Pallas
et Musae procul ite feriatae :
Jani vos revocabimus kalendis.
Saturnus mihi compede exsoluta
et multo gravidus mero December
et ridens Jocus et Sales protervi
adsint, dum refero diem beatum
laeti Caesaris ebriamque noctem.
Vix Aurora novos movebat ortus,
jam bellaria linea pluebant
(hunc rorem veniens profudit Eurus) :
quicquid nobile Ponticis nucetis
fecundis cadit aut jugis Idymes,
quod ramis pia germinat Damascos,
et quod percoquit aestuosa Caunos,
largis gratuitum cadit rapinis ;
molles gaioli lucuntulique,
et massis Amerina non perustis
et mustaceus et latente palma
praegnantes caryotides cadebant.
Non tantis Hyas inserena nimbis
terras obruit aut soluta Plias,
qualis per cuneos hiems Latinos
plebem grandine contudit serena.
Ducat nubila Juppiter per orbem
et latis pluvias minetur agris,
dum nostri Jovis hi ferantur imbres.
Ecce autem caveas subit per omnis
insignis specie, decora cultu
plebes altera non minor sedente.

Hi panaria candidasque mappas
subvectant epulasque lautiores ;
illi marcida vina largiuntur :
idaeos totidem putes ministros.
Orbem, qua melior severiorque est,
et gentes alis insemel togatas
et cum tot populos beata pascas,
hunc, Annona, diem superba nescis.
I nunc saecula compara, Vetustas,
antiqui Jovis aureumque tempus :
non sic libera vina tunc fluebant
nec tardum seges occupabat annum.
Una vescitur omnis ordo mensa,
parvi, femina, plebs, eques, senatus :
libertas reverentiam remisit.
Et tu quin etiam (quis hoc vocari,
quis promittere possit hoc deorum ?)
nobiscum socias dapes inisti.
Jam se, quisquis is est, inops beatus
convivam ducis esse gloriatur.
Hos inter fremitus novosque luxus
spectandi levis effugit voluptas :
stat sexus rudis, insciusque ferri ;
ut pugnas capit improbus viriles !
Credas ad Tanain ferumque Phasim
Thermodontiacas calere turmas.
Hic audax subit ordo pumilorum,
quos natura brevis statim peracta
nodosum semel in globum ligavit.
Edunt vulnera conseruntque dextras
et mortem sibi (qua manu !) minantur.
Ridet Mars pater et cruenta Virtus
casuraeque vagis grues rapinis
mirantur pugiles ferociores.
Jam noctis propioribus sub umbris
dives sparsio quos agit tumultus !
Hic intrant faciles emi puellae,
hic agnoscitur omne, quod theatris
aut forma placet aut probatur arte.
Hoc plaudunt grege Lydiae tumentes,
illic cymbala tinnulaeque Gades,
illic agmina confremunt Syrorum,
hic plebs scenica quique comminutis
permutant vitreis gregale sulpur.
Inter quae subito cadunt volatu
immensae volucrum per astra nubes,
quas Nilus sacer horridusque Phasis,
quas udo Numidae legunt sub austro.
Desunt qui rapiant sinusque pleni
gaudent, dum nova lucra comparantur.
Tollunt innumeras ad astra voces
Saturnalia principis sonantes
et dulci dominum favore clamant :
hoc solum vetuit licere Caesar.
Vixdum caerula nox subibat orbem,
descendit media nitens harena
densas flammeus orbis inter umbras
vincens Gnosiacae facem coronae.

Conlucet polus ignibus nihilque
obscurae patitur licere nocti.
Fugit pigra Quies inersque Somnus
haec cernens alias abit in urbes.
Quis spectacula, quis jocos licentes,
quis convivia, quis dapes inemptas,
largi flumina quis canat Lyaei ?
Jam jam deficio tuoque Baccho
in serum trahor ebrius soporem.
Quos ibit procul hic dies per annos !
quam nullo sacer exolescet aevo !
dum montes Latii paterque Thybris,
dum stabit tua Roma dumque terris
quod reddis Capitolium manebit.

GLAVCIAS ATEDII MELIORIS DELICATVS

S2_1 Quod tibi praerepti, Melior, solamen alumni
improbus ante rogos et adhuc vivente favilla
ordiar ? abruptis etiam nunc flebile venis
vulnus hiat, magnaeque patet via lubrica plagae,
cum jam egomet cantus et verba medentia saevus
confero, tu planctus lamentaque fortia mavis
odistique chelyn surdaque averteris aure.
Intempesta cano : citius me tigris abactis
fetibus orbatique velint audire leones.
Nec si tergeminum Sicula de virgine carmen
affluat aut silvis chelys intellecta ferisque,
mulceat insanos gemitus. Stat pectore demens
luctus et admoto latrant praecordia tactu.
Nemo vetat : satiare malis aegrumque dolorem
libertate doma. Jam flendi expleta voluptas,
jamque preces fessus non indignaris amicas ?
Jamne canam ? Lacrimis en et mea carmine in ipso
ora natant tristesque cadunt in verba liturae.
Ipse etenim tecum nigrae sollemnia pompae
spectatumque Urbi scelus et puerile feretrum
produxi, saevos damnati turis acervos
plorantemque animam supra sua funera vidi,
teque patrum gemitus superantem et brachia matrum
complexumque rogos ignemque haurire parantem
vix tenui similis comes offendique tenendo.
Et nunc, heu, vittis et frontis honore soluto
infaustus vates versa mea pectora tecum
plango lyra : sed tu comitem sociumque doloris,
si merui luctusque tui consortia sensi,
jam lenis patiare precor. Me fulmine in ipso
audivere patres ; ego juxta busta profusis
matribus atque piis cecini solacia natis
et mihi, cum proprios gemerem defectus ad ignes
(quem, Natura !) patrem. Nec te lugere severus
arceo, sed confer gemitus pariterque fleamus.
Jamdudum dignos aditus laudumque tuarum,
o merito dilecte puer, primordia quaerens
distrahor. Hinc anni stantes in limine vitae,
hinc me forma rapit, rapit inde modestia praecox

et pudor et tenero probitas maturior aevo.
O ubi purpureo suffusus sanguine candor
sidereique orbes radiataque lumina caelo
et castigatae collecta modestia frontis
ingenuique super crines mollisque decorae
margo comae ? blandis ubinam ora arguta querelis
osculaque impliciti vernos redolentia flores
et mixtae risu lacrimae penitusque loquentis
hyblaeis vox mixta favis ? Cui sibila serpens
poneret et saevae vellent servire novercae.
Nil veris adfingo bonis. Heu lactea colla,
brachia, quo numquam domini sine pondere cervix !
O ubi venturae spes non longinqua juventae
atque genis optatus honos jurataque multum
barba tibi ? Cuncta in cineres gravis intulit hora
hostilisque dies : nobis meminisse relictum.
Quis tua colloquiis hilaris mulcebit amatis
pectora ? quis curas mentisque arcana remittet ?
accensum quis bile fera famulisque tumentem
leniet ardentique in se deflectet ab ira ?
inceptas quis ab ore dapes libataque vina
auferet et dulci turbabit cuncta rapina ?
quis matutinos abrumpet murmure somnos
impositus stratis, abitusque morabitur artis
nexibus atque ipso revocabit ad oscula postes ?
obvius intranti rursus quis in ora manusque
prosiliet brevibusque umeros circumdabit ulnis ?
Muta domus, fateor, desolatique penates,
et situs in thalamis et maesta silentia mensis.
Quid mirum, tanto si te pius altor honorat
funere ? tu domino requies portusque senectae,
tu modo deliciae, dulces modo pectore curae.
Non te barbaricae versabat turbo catastae,
nec mixtus Phariis venalis mercibus infans
compositosque sales meditataque verba locutus
quaesisti lascivus erum tardeque parasti.
Hic domus, hinc ortus, dominique penatibus olim
carus uterque parens atque in tua gaudia liber,
ne quererere genus. Raptum sed protinus alvo
sustulit exsultans ac prima lucida voce
astra salutantem dominus sibi mente dicavit
amplexusque sinu tulit et genuisse putavit.
Fas mihi sanctorum venia dixisse parentum,
tuque oro, Natura, sinas, cui prima per orbem
jura animis sancire datum : non omnia sanguis
proximus aut serie generis demissa propago
alligat ; interius nova saepe adscitaque serpunt
pignora conexis. Natos genuisse necesse est,
elegisse juvat. Tenero sic blandus Achilli
semifer Haemonium vincebat Pelea Chiron.
Nec senior Peleus natum comitatus in arma
Troica, sed claro Phoenix haerebat alumno.
Optabat longe reditus Pallantis ovantis
Euander, fidus pugnas spectabat Acoetes.
Cumque procul nitidis genitor cessaret ab astris,
fluctivagus volucrem comebat Persea Dictys.
Quid referam altricum victas pietate parentes ?
quid te post cineres deceptaque funera matris

tutius Inoo reptantem pectore, Bacche ?
Jam secura patris Tuscis regnabat in undis
Ilia, portantem lassabat Romulus Accam.
Vidi ego transertos alieno in robore ramos
altius ire suis. Et te jam fecerat illi
mens animusque patrem, necdum moresve decorve :
tu tamen et vinctas etiam nunc murmure voces
vagitumque rudem fletusque infantis amabas.
Ille, velut primos exspiraturus ad austros
mollibus in pratis alte flos improbus exstat,
sic tener ante diem vultu gressuque superbo
vicerat aequales multumque reliquerat annos.
Sive catenatis curvatus membra palaestris
staret, Amyclaea conceptum matre putares,
Oebaliden illo praeceps mutaret Apollo,
Alcides pensaret Hylan ; seu Graius amictu
Attica facundi decurreret orsa Menandri,
laudaret gavisa sonum crinemque decorum
fregisset rosea lasciva Thalia corona ;
maeonium sive ille senem Trojaeque labores
diceret aut casus tarde remeantis Ulixis,
ipse pater sensus, ipsi stupuere magistri.
Scilicet infausta Lachesis cunabula dextra
attigit, et gremio puerum complexa fovebat
Invidia : illa genas et adultum comere crinem,
et monstrare artes et verba infigere, quae nunc
plangimus. Herculeos annis aequare labores
coeperat adsurgens, sed adhuc infantia juxta ;
jam tamen et validi gressus mensuraque major
cultibus et visae puero decrescere vestes,
cum tibi quas vestes, quae non gestamina mitis
festinabat erus ? Brevibus constringere laenis
pectora et angusta telas artare lacerna ;
enormes non ille sinus, sed semper ad annos
texta legens modo puniceo velabat amictu,
nunc herbas imitante sinu, nunc dulce rubenti
murice, nunc vivis digitos incendere gemmis
gaudebat ; non turba comes, non munera cessant :
sola verecundo deerat praetexta decori.
Haec fortuna domus. Subitas inimica levavit
Parca manus. Quo, diva, feros gravis exseris ungues ?
Non te forma movet, non te lacrimabilis aetas ?
Hunc nec saeva viro potuisset carpere Procne,
nec fera crudeles Colchis durasset in iras,
editus Aeolia nec si foret iste Creusa ;
torvus ab hoc Athamas insanos flecteret arcus ;
hunc quamquam Hectoreos cineres Trojamque perosus
turribus e Phrygiis flesset missurus Ulixes.
Septima lux, et jam frigentia lumina torpent,
jam complexa manu crinem tenet infera Juno.
Ille tamen Parcis fragiles urgentibus annos
te vultu moriente videt linguaque cadente
murmurat ; in te omnes vacui jam pectoris efflat
reliquias, solum meminit solumque vocantem
exaudit tibique ora movet, tibi verba relinquit
et prohibet gemitus consolaturque dolentem.
Gratum est, Fata, tamen quod non mors lenta jacentis
exedit puerile decus, manesque subivit

integer et nullo temeratus corpora damno,
qualis erat. Quid ego exsequias et prodiga flammis
dona loquor maestoque ardentia funera luxu ?
quod tibi purpureo tristis rogus aggere crevit,
quod Cilicum flores, quod munera graminis Indi
quodque Arabes Phariique Palaestinique liquores
arsuram lavere comam ? cupit omnia ferre
prodigus et totos Melior succendere census,
desertas exosus opes ; sed non capit ignis
invidus, atque artae desunt in munera flammae.
Horror habet sensus. Qualem te funere summo
atque rogum juxta, Melior placidissime quondam,
extimui ! Tune ille hilaris comisque videri ?
Unde animi saevaeque manus et barbarus horror,
dum modo fusus humi lucem aversaris iniquam,
nunc torvus pariter vestes et pectora rumpis
dilectosque premis visus et frigida lambis
oscula ? Erant illic genitor materque jacentis
maesta, sed attoniti te spectavere parentes.
Quid mirum ? plebs cuncta nefas et praevia flerunt
agmina, Flaminio quae limite Molvius agger
transvehit, immeritus flammis dum tristibus infans
traditur et gemitum formaque aevoque meretur :
talis in Isthmiacos prolatus ab aequore portus
naufragus imposita jacuit sub matre Palaemon ;
sic et in anguiferae ludentem gramine Lernae
rescissum squamis avidus bibit anguis Ophelten.
Pone metus letique minas desiste vereri :
illum nec terno latrabit Cerberus ore,
nulla soror flammis, nulla adsurgentibus hydris
terrebit ; quin ipse avidae trux navita cumbae
interius steriles ripas et adusta subibit
litora, ne puero dura ascendisse facultas.
Quid mihi gaudenti proles Cyllenia virga
nuntiat ? Estne aliquid tam saevo in tempore laetum ?
Noverat effigies generosique ardua Blaesi
ora puer, dum saepe domi nova serta ligantem
te videt et similes tergentem pectore ceras.
Hunc ubi Lethaei lustrantem gurgitis oras
Ausonios inter proceres seriemque Quirini
adgnovit, timide primum vestigia jungit
accessu tacito summosque lacessit amictus,
inde magis sequitur ; neque enim magis ille trahentem
spernit et ignota credit de stirpe nepotum.
Mox ubi delicias et rari pignus amici
sensit et amissi puerum solacia Blaesi,
tollit humo magnaque ligat cervice diuque
ipse manu gaudens vehit et, quae munera mollis
Elysii, steriles ramos mutasque volucres
porgit et optunso pallentes germine flores.
Nec prohibet meminisse tui, sed pectora blandus
miscet et alternum pueri partitur amorem.
Hic finis rapto. Quin tu jam vulnera sedas
et tollis mersum luctu caput ? Omnia functa
aut moritura vides : obeunt noctesque diesque
astraque, nec solidis prodest sua machina terris.
Nam populus mortale genus, plebisque caducae
quis fleat interitus ? hos bella, hos aequora poscunt ;

214 his amor exitio, furor his et saeva cupido,
215 ut sileam morbos ; hos ora rigentia Brumae,
216 illos implacido letalis Sirius igni,
217 hos manet imbrifero pallens Autumnus hiatu.
218 Quicquid init ortus, finem timet. Ibimus omnes,
219 ibimus : immensis urnam quatit Aeacus umbris.
220 Ast hic quem gemimus, felix hominesque deosque
221 et dubios casus et caecae lubrica vitae
222 effugit, immunis fatis. Non ille rogavit,
223 non timuit meruitve mori : nos anxia plebes,
224 nos miseri ; quibus unde dies suprema, quis aevi
225 exitus incertum, quibus instet fulmen ab astris,
226 quae nubes fatale sonet. Nil flecteris istis ?
227 Sed flectere libens. Ades huc emissus ab atro
228 limine, cui soli cuncta impetrare facultas,
229 Glaucia ! (Insontes animas nec portitor arcet,
230 nec durae comes ille ferae) tu pectora mulce,
231 tu prohibe manare genas noctesque beatas
232 dulcibus alloquiis et vivis vultibus imple
233 et periisse nega desolatamque sororem,
234 qui potes, et miseros perge insinuare parentes.

VILLA SVRRENTINA POLLII FELICIS

S2_2 v.1 Est inter notos Sirenum nomine muros
2 saxaque Tyrrhenae templis onerata Minervae
3 celsa Dicarchei speculatrix villa profundi,
4 qua Bromio dilectus ager, collesque per altos
5 uritur et prelis non invidet uva Falernis.
6 Huc me post patrii laetum quinquennia lustri,
7 cum stadio jam pigra quies canusque sederet
8 pulvis ad Ambracias conversa gymnade frondes,
9 trans gentile fretum placidi facundia Polli
10 detulit et nitidae juvenilis gratia Pollae,
11 flectere jam cupidum gressus, qua limite noto
12 Appia longarum teritur regina viarum.
13 Sed juvere morae. Placido lunata recessu
14 hinc atque hinc curvas perrumpunt aequora rupes.
15 Dat natura locum montique intervenit unum
16 litus et in terras scopulis pendentibus exit.
17 Gratia prima loci, gemina testudine fumant
18 balnea, et e terris occurrit dulcis amaro
19 nympha mari. Levis hic Phorci chorus udaque crines
20 Cymodoce viridisque cupit Galatea lavari.
21 Ante domum tumidae moderator caerulus undae
22 excubat, innocui custos laris ; hujus amico
23 spumant templa salo. Felicia rura tuetur
24 Alcides ; gaudet gemino sub numine portus :
25 hic servat terras, hic saevis fluctibus obstat.
26 Mira quies pelagi : ponunt hic lassa furorem
27 aequora et insani spirant clementius austri ;
28 hic praeceps minus audet hiems, nulloque tumultu
29 stagna modesta jacent dominique imitantia mores.
30 Inde per obliquas erepit porticus arces,
31 urbis opus, longoque domat saxa aspera dorso.
32 Qua prius obscuro permixti pulvere soles

et feritas inamoena viae, nunc ire voluptas :
qualis, si subeas Ephyres Baccheidos altum
culmen, ab Inoo fert semita tecta Lyaeo.
Non, mihi si cunctos Helicon indulgeat amnes
et superet Piplea sitim largeque volantis
ungula sedet equi reseretque arcana pudicos
Phemonoe fontes vel quos meus auspice Phoebo
altius immersa turbavit Pollius urna,
innumeras valeam species cultusque locorum
Pieriis aequare modis. Vix ordine longo
suffecere oculi, vix, dum per singula ducor,
suffecere gradus. Quae rerum turba ! locine
ingenium an domini mirer prius ? haec domus ortus
aspicit et Phoebi tenerum jubar ; illa cadentem
detinet exactamque negat dimittere lucem,
cum jam fessa dies et in aequora montis opaci
umbra cadit vitreoque natant praetoria ponto.
Haec pelagi clamore fremunt, haec tecta sonoros
ignorant fluctus terraeque silentia malunt.
His favit natura locis, hic victa colenti
cessit et ignotos docilis mansuevit in usus.
Mons erat hic ubi plana vides ; et lustra fuerunt,
quae nunc tecta subis ; ubi nunc nemora ardua cernis,
hic nec terra fuit : domuit possessor, et illum
formantem rupes expugnantemque secuta
gaudet humus. Nunc cerne jugum discentia saxa
intrantesque domos jussumque recedere montem.
Jam Methymnaei vatis manus et chelys una
Thebais et Getici cedat tibi gloria plectri :
et tu saxa moves, et te nemora alta sequuntur.
Quid referam veteres ceraeque aerisque figuras,
si quid Apellei gaudent animasse colores,
si quid adhuc vacua tamen admirabile Pisa
Phidiacae rasere manus, quod ab arte Myronis
aut Polycleteo jussum est quod vivere caelo,
aeraque ab Isthmiacis auro potiora favillis,
ora ducum ac vatum sapientumque ora priorum,
quos tibi cura sequi, quos toto pectore sentis,
expers curarum atque animum virtute quieta
compositus semperque tuus ? Quid mille revolvam
culmina visendique vices ? sua cuique voluptas
atque omni proprium thalamo mare, transque jacentem
Nerea diversis servit sua terra fenestris :
haec videt Inarimen, illinc Prochyta aspera paret ;
armiger hac magni patet Hectoris, inde malignum
aera respirat pelago circumflua Nesis ;
inde vagis omen felix Euploea carinis
quaeque ferit curvos exerta Megalia fluctus,
angitur et domino contra recubante proculque
Surrentina tuus spectat praetoria Limon.
Una tamen cunctis, procul eminet una diaetis,
quae tibi Parthenopen derecto limite ponti
ingerit : hic Grais penitus delecta metallis
saxa ; quot Eoae respergit vena Syenes,
Synnade quot maesta Phrygiae fodere secures
per Cybeles lugentis agros, ubi marmore picto
candida purpureo distinguitur area gyro ;
hic et Amyclaei caesum de monte Lycurgi

quod viret et molles imitatur rupibus herbas,
hic Nomadum lucent flaventia saxa Thasosque
et Chios et gaudens fluctus spectare Carystos :
omnia Chalcidicas turres obversa salutant.
Macte animo quod Graia probas, quod Graia frequentas
arva ; nec invideant quae te genuere Dicarchi
moenia. Nos docto melius potiemur alumno.
Quid nunc ruris opes pontoque novalia dicam
injecta et madidas Baccheo nectare rupes ?
Saepe per autumnum jam pubescente Lyaeo
conscendit scopulos noctisque occulta sub umbra
palmite maturo rorantia lumina tersit
Nereis et dulces rapuit de collibus uvas.
Saepe et vicino sparsa est vindemia fluctu,
et Satyri cecidere vadis, nudamque per undas
Dorida montani cupierunt prendere Panes.
Sis felix, tellus, dominis ambobus in annos
Mygdonii Pyliique senis, nec nobile mutes
servitium, nec te cultu Tirynthia vincat
aula Dicarcheique sinus, nec saepius isti
blanda Therapnaei placent vineta Galaesi.
Hic ubi Pierias exercet Pollius artes,
seu volvit monitus quos dat Gargettius auctor,
seu nostram quatit ille chelyn seu dissona nectit
carmina sive minax ultorem stringit iambon,
hinc levis e scopulis meliora ad carmina Siren
advolat, hinc motis audit Tritonia cristis.
Tunc rapidi ponunt flatus, maria ipsa vetantur
obstrepere, emergunt pelago doctamque trahuntur
ad chelyn et blandi scopulis delphines aderrant.
Vive, Midae gazis et Lydo ditior auro,
Troica et Euphratae supra diademata felix,
quem non ambigui fasces, non mobile vulgus,
non leges, non castra terent, qui pectore magno
spemque metumque domas voto sublimior omni,
exemptus fatis indignantemque refellens
Fortunam ; dubio quem non in turbine rerum
deprendet suprema dies, sed abire paratum
ac plenum vita. Nos, vilis turba, caducis
deservire bonis semperque optare parati,
spargimur in casus : celsa tu mentis ab arce
despicis errantes humanaque gaudia rides.
Tempus erat, cum te geminae suffragia terrae
diriperent, celsusque duas veherere per urbes,
inde Dicarcheis multum venerande colonis,
hinc adscite meis, pariterque his largus et illis
ac juvenile calens plectrique errore superbus.
At nunc discussa rerum caligine verum
aspicis : illo alii rursus jactantur in alto,
et tua securos portus placidamque quietem
intravit non quassa ratis. Sic perge nec umquam
emeritam in nostras puppem demitte procellas.
Tuque, nurus inter longae . . .
. . . Praecordia curae,
non frontem vertere minae, sed candida semper
gaudia et in vultu curarum ignara voluptas ;
non tibi sepositas infelix strangulat arca
divitias avidique animum dispendia torquent

fenoris : expositi census et docta fruendi
temperies. Non ulla deo meliore cohaerent
pectora, non alias docuit Concordia mentes.
Discite securi, quorum de pectore mixtae
in longum coiere faces sanctusque pudicae
servat amicitiae leges amor. Ite per annos
saeculaque et priscae titulos praecedite famae.

ARBOR ATEDII MELIORIS

S2_3

Stat, quae perspicuas nitidi Melioris opacet
arbor aquas complexa lacus ; quae robore ab imo
cur curvata vadis redit inde cacumine recto
ardua, ceu mediis iterum nascatur ab undis
atque habitet vitreum tacitis radicibus amnem ?
Quid Phoebum tam parva rogem ? Vos dicite causas,
Naides, et faciles, satis est, date carmina Fauni.
Nympharum tenerae fugiebant Pana catervae ;
ille quidem it, cunctas tamquam velit, it tamen unam
in Pholoen. Silvis haec fluminibusque sequentis
nunc hirtos gressus, nunc improba cornua vitat.
Jamque et belligerum Jani nemus atraque Caci
rura Quirinalesque fuga suspensa per agros
Caelica tesca subit ; ibi demum victa labore,
fessa metu, qua nunc placidi Melioris aperti
stant sine fraude lares, flavos collegit amictus
artius et niveae posuit se margine ripae.
Insequitur velox pecorum deus et sua credit
conubia ; ardenti jamjam suspiria librat
pectore, jam praedae levis imminet. Ecce citatos
advertit Diana gradus, dum per juga septem
errat Aventinaeque legit vestigia cervae.
Paenituit vidisse deam, conversaque fidas
ad comites : "Numquamne avidis arcebo rapinis
hoc petulans foedumque pecus, semperque pudici
decrescet mihi turba chori ? " Sic deinde locuta
depromit pharetra telum breve, quod neque flexis
cornibus aut solito torquet stridore, sed una
emisit contenta manu laevumque soporem
Naidos aversa fertur tetigisse sagitta.
Illa diem pariter surgens hostemque protervum
vidit et in fontem, niveos ne panderet artus,
sic tota cum veste ruit, stagnisque sub altis
pana sequi credens ima latus implicat alga.
Quid faceret subito deceptus praedo ? nec altis
credere corpus aquis hirtae sibi conscius audet
pellis et a tenero nandi rudis. Omnia questus
immitem Bromium, stagna invida et invida tela,
primaevam visu platanum, cui longa propago
innumeraeque manus et iturus in aethera vertex,
deposuit juxta vivamque adgessit harenam
optatisque aspergit aquis et talia mandat :
"Vive diu nostri pignus memorabile voti,
arbor, et haec durae latebrosa cubilia nymphae
tu saltem declinis ama, preme frondibus undam.
Illa quidem meruit, sed ne, precor, igne superno

aestuet aut dura feriatur grandine ; tantum
spargere tu laticem et foliis turbare memento.
Tunc ego teque diu recolam dominamque benignae
sedis et inlaesa tutabor utramque senecta,
ut Jovis, ut Phoebi frondes, ut discolor umbra
populus et nostrae stupeant tua germina pinus."
Sic ait. Illa dei veteres animata calores
uberibus stagnis obliquo pendula trunco
incubat atque umbris scrutatur amantibus undas.
Sperat et amplexus, sed aquarum spiritus arcet
nec patitur tactus. Tandem eluctata sub auras
libratur fundo rursusque enode cacumen
ingeniosa levat, veluti descendat in imos
stirpe lacus alia. Jam nec Phoebeia Nais
odit et exclusos invitat gurgite ramos.
Haec tibi parva quidem genitali luce paramus
dona, sed ingenti forsan victura sub aevo.
Tu cujus placido posuere in pectore sedem
blandus honos hilarisque tamen cum pondere virtus,
cui nec pigra quies nec iniqua potentia nec spes
improba, sed medius per honesta et dulcia limes,
incorrupte fidem nullosque experte tumultus
et secrete, palam quod digeris ordine vitam,
idem auri facilis contemptor et optimus idem
comere divitias opibusque immittere lucem :
hac longum florens animi morumque juventa
Iliacos aequare senes et vincere persta,
quos pater Elysio, genetrix quos detulit annos :
hoc illi duras exoravere sorores,
hoc, quae te sub teste situm fugitura tacentem
ardua magnanimi virescet gloria Blaesi.

PSITTACVS EIVSDEM

S2_4

Psittace dux volucrum, domini facunda voluptas,
humanae sollers imitator, psittace, linguae,
quis tua tam subito praeclusit murmura fato ?
Hesternas, miserande, dapes moriturus inisti
nobiscum, et gratae carpentem munera mensae
errantemque toris mediae plus tempore noctis
vidimus. Adfatus etiam meditataque verba
reddideras. At nunc aeterna silentia Lethes
ille canorus habes. Cedat Phaethontia vulgi
fabula : non soli celebrant sua funera cygni.
At tibi quanta domus rutila testudine fulgens,
conexusque ebori virgarum argenteus ordo,
argutumque tuo stridentia limina cornu
et, querulae jam sponte, fores ! Vacat ille beatus
carcer et augusti nusquam convicia tecti.
Huc doctae stipentur aves quis nobile fandi
jus Natura dedit ; plangat Phoebeius ales
auditasque memor penitus demittere voces
sturnus, et Aonio versae certamine picae,
quique refert jungens iterata vocabula perdix,
et quae Bistonio queritur soror orba cubili :
ferte simul gemitus cognataque ducite flammis

funera et hoc cunctae miserandum addiscite carmen :
"Occidit aeriae celeberrima gloria gentis
psittacus, ille plagae viridis regnator Eoae,
quem non gemmata volucris Junonia cauda
vinceret aspectu, gelidi non Phasidis ales,
nec quas umenti Numidae rapuere sub austro,
ille salutator regum nomenque locutus
Caesareum et queruli quondam vice functus amici,
nunc conviva levis monstrataque reddere verba
tam facilis, quo tu, Melior dilecte, recluso
numquam solus eras. At non inglorius umbris
mittitur : Assyrio cineres adolentur amomo
et tenues Arabum respirant gramine plumae
sicaniisque crocis ; senio nec fessus inerti
scandet odoratos Phoenix felicior ignes."

LEO MANSVETVS

S2_5

Quid tibi monstrata mansuescere profuit ira ?
Quid scelus humanasque animo dediscere caedes
imperiumque pati et domino parere minori ?
Quid, quod abire domo rursusque in claustra reverti
suetus et a capta jam sponte recedere praeda
insertasque manus laxo dimittere morsu ?
Occidis, altarum vastator docte ferarum,
non grege Massylo curvaque indagine clausus,
non formidato supra venabula saltu
incitus aut caeco foveae deceptus hiatu,
sed victus fugiente fera. Stat cardine aperto
infelix cavea et clausas circum undique portas
hoc licuisse nefas placidi tumuere leones.
Tum cunctis cecidere jubae, puduitque relatum
aspicere, et totas duxere in lumina frontes.
At non te primo fusum novus obruit ictu
ille pudor : mansere animi, virtusque cadenti
a media jam morte redit, nec protinus omnes
terga dedere minae. Sicut sibi conscius alti
vulneris adversum moriens it miles in hostem
attollitque manum et ferro labente minatur,
sic piger ille gradu solitoque exutus honore
firmat hians oculos animamque hostemque requirit.
Magna tamen subiti tecum solacia leti,
victe, feres, quod te maesti populusque patresque,
ceu notus caderes tristi gladiator harena,
ingemuere mori ; magni quod Caesaris ora
inter tot Scythicas Libycasque, e litore Rheni
et Pharia de gente feras, quas perdere vile est,
unius amissi tetigit jactura leonis.

CONSOLATIO AD FLAVIVM VRSVM DE AMISSIONE PVERI DELICATI

S2_6

Saeve nimis, lacrimis quisquis discrimina ponis
lugendique modos. Miserum est primaeva parenti
pignera surgentesque (nefas !) accendere natos ;

durum et deserti praerepta conjuge partem
conclamare tori, maesta et lamenta sororum
et fratrum gemitus : alte haec tamen at procul intrat
altius in sensus majoraque vulnera vincit
plaga minor. Famulum (quia rerum nomina caeca
sic miscet Fortuna manu nec pectora novit),
sed famulum gemis, Urse, pium, sed amore fideque
has meritum lacrimas, cui major stemmate juncto
libertas ex mente fuit. Ne comprime fletus,
ne pudeat ; rumpat frenos dolor iste diesque,
si tam dura placent : hominem gemis (heu mihi ! subdo
ipse faces), hominem, Urse, tuum, cui dulce volenti
servitium, cui triste nihil, qui sponte sibique
imperiosus erat. Quisnam haec in funera missos
castiget luctus ? Gemit inter bella peremptum
parthus equum, fidosque canes flevere Molossi,
et volucres habuere rogum cervusque Maronem.
Quid, si nec famulus ? vidi ipse habitusque notavi
te tantum cupientis erum ; sed major in ore
spiritus et tenero manifesti in sanguine mores.
Optarent multum Graiae cuperentque Latinae
sic peperisse nurus. Non talem Cressa superbum
callida sollicito revocavit Thesea filo,
nec Paris Oebalios talis visurus amores
rusticus invitas dejecit in aequora pinus.
Non fallo aut cantus assueta licentia ducit :
vidi et adhuc video, qualem nec bella caventem
litore virgineo Thetis occultavit Achillen,
nec circum saevi fugientem moenia Phoebi
Troilon Haemoniae deprendit lancea dextrae.
Qualis eras ! procul en cunctis puerisque virisque
pulchrior et tantum domino minor ! Illius unus
ante decor, quantum praecedit clara minores
luna faces quantumque alios premit Hesperos ignes.
Non tibi femineum vultu decus oraque supra
mollis honos, qualis dubiae post crimina formae
de sexu transire jubent, torva atque virilis
gratia ; nec petulans acies, blandique severo
igne oculi, qualis bellis jam casside visu
parthenopaeus erat ; simplexque horrore decoro
crinis, et obsessae nondum primoque micantes
flore genae : talem Ledaeo gurgite pubem
educat Eurotas, teneri sic integer aevi
Elin adit primosque Jovi puer approbat annos.
Nam pudor unde notae, mentis tranquillaque morum
temperies teneroque animus maturior aevo,
carmine quo potasse queam ? saepe ille volentem
castigabat erum studioque altisque juvabat
consiliis ; tecum tristisque hilarisque nec umquam
ille suus, vultumque tuo sumebat ab ore :
dignus et Haemonium Pyladen praecedere fama
Cecropiamque fidem. Sed laudum terminus esto,
quem fortuna sinit : non mente fidelior aegra
speravit tardi reditus Eumaeus Ulixis.
Quis deus aut quisnam tam tristia vulnera casus
eligit ? unde manus Fatis tam certa nocendi ?
O quam divitiis censuque exutus opimo
fortior, Urse, fores ! Si vel fumante ruina

ructassent dites Vesuvina incendia Locroe
seu Pollentinos mersissent flumina saltus
seu Lucanus Acir seu Thybridis impetus altas
in dextrum torsisset aquas, paterere serena
fronte deos ; sive alma fidem messisque negasset
Cretaque Cyreneque et qua tibi cumque beato
larga redit Fortuna sinu. Sed gnara dolorum
invidia infelix animi vitalia vidit
laedendique vias. Vitae modo germen adultae
nectere temptabat juvenum pulcherrimus ille
cum tribus Eleis unam trieterida lustris.
Attendit torvo tristis Rhamnusia vultu,
ac primum implevitque toros oculisque nitorem
addidit ac solito sublimius ora levavit,
heu ! misero letale favens, seseque videndo
torsit et invidia mortemque amplexa jacenti
injecit nexus carpsitque immitis adunca
ora verenda manu. Quinta vix Phosphoros ora
rorantem sternebat equum : jam litora duri
saeva, Philete, senis durumque Acheronta videbas,
quo domini clamate sono ! Non saevius atros
nigrasset planctu genetrix sibi saeva lacertos,
nec pater ; et certe qui vidit funera frater
erubuit vinci. Sed nec servilis adempto
ignis : odoriferos exhausit flamma Sabaeos
et Cilicum messes Phariaeque exempta volucri
cinnama et Assyrio manantes gramine sucos
et domini fletus : hos tantum hausere favillae,
hos bibit usque rogus ; nec quod tibi Setia canos
restinxit cineres, gremio nec lubricus ossa
quod vallavit onyx, miseris acceptius umbris
quam gemitus. Sed (et ipse juvat) quid terga dolori,
Urse, damus ? Quid damna foves et pectore iniquo
vulnus amas ? ubi nota reis facundia raptis ?
quid caram crucias tam saevis luctibus umbram ?
Eximius licet ille animi meritusque doleri :
solvisti. Subit ille pios carpitque quietem
Elysiam clarosque illic fortasse parentes
invenit ; aut illi per amoena silentia Lethes
forsan Avernales adludunt undique mixtae
Naides, obliquoque notat Proserpina vultu.
Pone, precor, questus ; alium tibi Fata Phileton
forsan et ipse dabit moresque habitusque decoros
monstrabit gaudens similemque docebit amorem.

GENETHLIACON LVCANI AD POLLAM

S2_7

Lucani proprium diem frequentet,
quisquis collibus Isthmiae Diones
docto pectora concitatus oestro
pendentis bibit ungulae liquorem.
Ipsi quos penes est honor canendi,
vocalis citharae repertor Arcas
et tu Bassaridum rotator Euhan
et Paean et Hyantiae sorores,
laetae purpureas novate vittas,

crinem comite, candidamque vestem
perfundant hederae recentiores.
Docti largius evagentur amnes,
et plus Aoniae virete silvae,
et, si qua patet aut diem recepit,
sertis mollibus expleatur umbra.
Centum Thespiacis odora lucis
stent altaria victimaeque centum,
quas Dirce lavat aut alit Cithaeron.
Lucanum canimus, favete linguis ;
vestra est ista dies, favete, Musae,
dum qui vos geminas tulit per artes,
et vinctae pede vocis et solutae,
Romani colitur chori sacerdos.
Felix heu nimis et beata tellus,
quae pronos Hyperionis meatus
summis Oceani vides in undis
stridoremque rotae cadentis audis,
quae Tritonide fertilis Athenas
unctis, Baetica, provocas trapetis :
Lucanum potes imputare terris !
Hoc plus quam Senecam dedisse mundo
aut dulcem generasse Gallionem.
Attollat refluos in astra fontes
Graio nobilior Melete Baetis ;
Baetim, Mantua, provocare noli.
Natum protinus atque humum per ipsam
primo murmure dulce vagientem
blando Calliope sinu recepit.
Tum primum posito remissa luctu
longos Orpheos exuit dolores
et dixit : "Puer o dicate Musis,
longaevos cito transiture vates,
non tu flumina nec greges ferarum
nec plectro Geticas movebis ornos,
sed septem juga Martiumque Thybrim
et doctos equites et eloquente
cantu purpureum trahes senatum.
Nocturnas alii Phrygum ruinas
et tardi reducis vias Ulixis
et puppem temerariam Minervae
trita vatibus orbita sequantur :
tu carus Latio memorque gentis
carmen fortior exeris togatum.
Ac primum teneris adhuc in annis
ludes Hectora Thessalosque currus
et supplex Priami potentis aurum,
et sedes reserabis inferorum,
ingratus Nero dulcibus theatris
et noster tibi proferetur Orpheus.
Dices culminibus Remi vagantis
infandos domini nocentis ignes.
Hinc castae titulum decusque Pollae
jucunda dabis adlocutione.
Mox coepta generosior juventa
albos ossibus Italis Philippos
et Pharsalica bella detonabis,
quo fulmen ducis inter arma divi,

libertate gravem pia Catonem
et gratum popularitate Magnum.
Tu Pelusiaci scelus Canopi
deflebis pius et Pharo cruenta
Pompeio dabis altius sepulcrum.
Haec primo juvenis canes sub aevo,
ante annos Culicis Maroniani.
Cedet Musa rudis ferocis Enni
et docti furor arduus Lucreti,
et qui per freta duxit Argonautas,
et qui corpora prima transfigurat.
Quid ? Majus loquar : ipsa te Latinis
Aeneis venerabitur canentem.
Nec solum dabo carminum nitorem,
sed taedis genialibus dicabo
doctam atque ingenio tuo decoram,
qualem blanda Venus daretque Juno
forma, simplicitate, comitate,
censu, sanguine, gratia, decore,
et vestros hymenaeon ante postes
festis cantibus ipsa personabo.
O saevae nimium gravesque Parcae !
o numquam data longa fata summis !
Cur plus, ardua, casibus patetis ?
cur saeva vice magna non senescunt ?
Sic gnatum Nasamonii Tonantis
post ortus obitusque fulminatos
angusto Babylon premit sepulcro ;
sic fixum Paridis manu trementis
peliden Thetis horruit cadentem ;
sic ripis ego murmurantis Hebri
non mutum caput Orpheos sequebar.
Sic et tu, rabidi nefas tyranni,
Jussus praecipitem subire Lethen,
dum pugnas canis arduaque voce
das solacia grandibus sepulcris,
(o dirum scelus ! o scelus !) tacebis."
Sic fata est leviterque decidentes
abrasit lacrimas nitente plectro.
At tu, seu rapidum poli per axem
Famae curribus arduis levatus,
qua surgunt animae potentiores,
terras despicis et sepulcra rides ;
seu pacis merito nemus reclusi
felix Elysii tenes in oris,
quo Pharsalica turba congregatur,
et te nobile carmen insonantem
Pompei comitantur et Catones
(tu magna sacer et superbus umbra
nescis Tartaron et procul nocentum
audis verbera pallidumque visa
matris lampade respicis Neronem),
adsis lucidus, et vocante Polla
unum, quaeso, diem deos silentum
exores : solet hoc patere limen
ad nuptas redeuntibus maritis.
Haec te non thiasis procax dolosis
falsi numinis induit figura,

ipsum sed colit et frequentat ipsum
imis altius insitum medullis ;
at solacia vana subministrat
vultus, qui simili notatus auro
stratis praenitet incubatque somno
securae. Procul hinc abite, Mortes :
haec vitae genialis est origo.
Cedat luctus atrox genisque manent
jam dulces lacrimae, dolorque festus,
quicquid fleverat ante, nunc adoret.

HERCVLES SVRRENTINVS POLLII FELICIS

S3_1 Intermissa tibi renovat, Tirynthie, sacra
Pollius et causas designat desidis anni,
quod coleris majore tholo nec litora pauper
nuda tenes tectumque vagis habitabile nautis,
sed nitidos postes Graisque effulta metallis
culmina, ceu taedis iterum lustratus honesti
ignis ab Oetaea conscenderis aethera flamma.
Vix oculis animoque fides. Tune ille reclusi
liminis et parvae custos inglorius arae ?
Unde haec aula recens fulgorque inopinus agresti,
Alcidae ? Sunt fata deum, sunt fata locorum.
O velox pietas ! steriles hic nuper harenas
ad sparsum pelago montis latus hirtaque dumis
saxa nec ulla pati faciles vestigia terras
cernere erat. Quaenam subito fortuna rigentes
ditavit scopulos ? Tyrione haec moenia plectro
an Getica venere lyra ? Stupet ipse labores
annus, et angusti bis seno limite menses
longaevum mirantur opus. Deus attulit arces
erexitque suas atque obluctantia saxa
summovit nitens et magno pectore montem
reppulit : immitem credas jussisse novercam.
Ergo age, seu patrios liber jam legibus Argos
incolis et mersum tumulis Eurysthea calcas,
sive tui solium Jovis et virtute parata,
astra tenes, haustumque tibi succincta beati
nectaris excluso melior Phryge porrigit Hebe :
huc ades et genium templis nascentibus infer.
Non te Lerna nocens nec pauperis arva Molorchi
nec formidatus Nemees ager antraque poscunt
Thracia nec Pharii polluta altaria regis,
sed felix simplexque domus fraudumque malarum
inscia et hospitibus superis dignissima sedes.
Pone truces arcus agmenque immite pharetrae
et regum multo perfusum sanguine robur,
instratumque umeris dimitte gerentibus hostem :
hic tibi Sidonio celsum pulvinar acantho
texitur et signis crescit torus asper eburnis.
Pacatus mitisque veni nec turbidus ira
nec famulare timens, sed quem te Maenalis Auge
confectum thiasis et multo fratre madentem
detinuit qualemque vagae post crimina noctis
Thespius obstupuit, totiens socer. Hic tibi festa

gymnas, et insontes juvenum sine caestibus irae
annua veloci peragunt certamina lustro.
Hic templis inscriptus avo gaudente sacerdos
parvus adhuc similisque tui, cum prima novercae
monstra manu premeres atque exanimata doleres.
Sed quaenam subiti, veneranda, exordia templi,
dic age, Calliope ; socius tibi grande sonabit
Alcides tensoque modos imitabitur arcu.
Tempus erat, caeli cum torrentissimus axis
incumbit terris ictusque Hyperione multo
acer anhelantis incendit Sirius agros.
Jamque dies aderat, profugis cum regibus aptum
fumat Aricinum Triviae nemus et face multa
conscius Hippolyti splendet lacus ; ipsa coronat
emeritos Diana canes et spicula terget
et tutas sinit ire feras, omnisque pudicis
Itala terra focis Hecateidas excolit idus.
Ast ego, Dardaniae quamvis sub collibus Albae
rus proprium magnique ducis mihi munere currens
unda domi curas mulcere aestusque levare
sufficerent, notas Sirenum nomine rupes
facundique larem Polli non hospes habebam,
assidue moresque viri pacemque novosque
Pieridum flores intactaque carmina discens.
Forte diem Triviae dum litore ducimus udo
angustasque fores adsuetaque tecta gravati
frondibus et patula defendimus arbore soles,
delituit caelum et subitis lux candida cessit
nubibus ac tenuis graviore favonius austro
immaduit ; qualem Libyae Saturnia nimbum
attulit, Iliaco dum dives Elissa marito
donatur testesque ululant per devia nymphae.
Diffugimus, festasque dapes redimitaque vina
abripiunt famuli ; nec quo convivia migrent,
quamvis innumerae gaudentia rura superne
insedere domus et multo culmine dives
mons nitet : instantes sed proxima quaerere nimbi
suadebant laesique fides reditura sereni.
Stabat dicta sacri tenuis casa nomine templi
et magnum Alciden humili lare parva premebat,
fluctivagos nautas scrutatoresque profundi
vix operire capax. Huc omnis turba coimus,
huc epulae ditesque tori coetusque ministrum
stipantur nitidaeque cohors gratissima Pollae.
Non cepere fores, angustaque deficit aedes.
Erubuit risitque deus dilectaque Polli
corda subit blandisque virum complectitur ulnis.
"Tune", inquit, "largitor opum, qui mente profusa
tecta Dicarchei pariter juvenemque replesti
Parthenopen ? nostro qui tot fastigia monti,
tot virides lucos, tot saxa imitantia vultus
aeraque, tot scripto viventes lumine ceras
fixisti ? Quid enim ista domus, quid terra, priusquam
te gauderet, erant ? Longo tu tramite nudos
texisti scopulos, fueratque ubi semita tantum,
nunc tibi distinctis stat porticus alta columnis,
ne sorderet iter. Curvi tu litoris ora
clausisti calidas gemina testudine nymphas.

Vix opera enumerem ; mihi pauper et indigus uni
Pollius ? et talis hilaris tamen intro penates
et litus quod pandis, amo. Sed proxima sedem
despicit et tacite ridet mea limina Juno.
Da templum dignasque tuis conatibus aras,
quas puppes velis nolint transire secundis,
quo Pater aetherius mensisque accita deorum
turba et ab excelso veniat soror hospita templo.
Nec te, quod solidus contra riget umbo maligni
montis et immenso non umquam exesus ab aevo,
terreat : ipse adero et conamina tanta juvabo
asperaque invitae perfringam viscera terrae.
Incipe et Herculeis fidens hortatibus aude.
Non Amphioniae steterint velocius arces
Pergameusve labor." Dixit mentemque reliquit.
Nec mora, cum scripta formatur imagine tela.
Innumerae coiere manus : his caedere silvas
et levare trabes, illis immergere curae
fundamenta solo. Coquitur pars umida terrae
protectura hiemes atque exclusura pruinas,
indomitusque silex curva fornace liquescit.
Praecipuus sed enim labor est excindere dextra
oppositas rupes et saxa negantia ferro.
Hic pater ipse loci positis Tirynthius armis
insudat validaque solum deforme bipenni,
cum grave nocturna caelum subtexitur umbra,
ipse fodit, ditesque Caprae viridesque resultant
Taurubulae, et terris ingens redit aequoris echo.
Non tam grande sonat motis incudibus Aetne ,
cum Brontes Steropesque ferit, nec major ab antris
Lemniacis fragor, est ubi flammeus aegida caelat
Mulciber et castis exornat Pallada donis.
Decrescunt scopuli, et rosea sub luce reversi
artifices mirantur opus. Vix annus anhelat
alter, et ingenti dives Tirynthius arce
despectat fluctus et junctae tecta novercae
provocat et dignis invitat Pallada templis.
Jam placidae dant signa tubae, jam fortibus ardens
fumat harena sacris. Hos nec Pisaeus honores
Juppiter aut Cirrhae pater aspernetur opacae.
Nil his triste locis ; cedat lacrimabilis Isthmos,
cedat atrox Nemee : litat hic felicior infans.
Ipsae puniceis virides Nereides antris
exsiliunt ultro : scopulis umentibus haerent
nec pudet occulte nudas spectare palaestras.
Spectat et Icario nemorosus palmite Gaurus
silvaque, quae fixam pelago Nesida coronat,
et placidus Limon omenque Euploea carinis
et Lucrina Venus, Phrygioque e vertice Graias
addisces, Misene, tubas, ridetque benigna
Parthenope gentile sacrum nudosque virorum
certatus et parva suae simulacra coronae.
Quin age et ipse libens proprii certaminis actus
invicta dignare manu, seu nubila disco
findere seu volucres Zephyros praecedere telo
seu tibi dulce manu Libycas nodare palaestras :
indulge sacris et, si tibi poma supersunt
Hesperidum, gremio venerabilis ingere Pollae ;

nam capit et tantum non degenerabit honorem.
Quod si dulce decus viridesque resumeret annos,
(da veniam, Alcide) fors hic et pensa tulisses.
Haec ego nascentes laetus bacchatus ad aras
libamenta tuli. Nunc ipse in limine - cerno
solventem voces et talia dicta ferentem :
"Macte animis opibusque meos imitate labores,
qui rigidas rupes infecundaeque pudenda
naturae deserta domas et vertis in usum
lustra habitata feris foedeque latentia profers
numina. Quae tibi nunc meritorum praemia solvam ?
quas referam grates ? Parcarum fila tenebo
extendamque colus (duram scio vincere Mortem) ;
avertam luctus et tristia damna vetabo
teque nihil laesum viridi renovabo senecta
concedamque diu juvenes spectare nepotes,
donec et hic sponsae maturus et illa marito,
rursus et ex illis soboles nova grexque protervus
nunc umeris inreptet avi nunc agmine blando
certatim placidae concurrat ad oscula Pollae.
Nam templis numquam statuetur terminus aevi,
dum me flammigeri portabit machina caeli.
Nec mihi plus Nemee priscumque habitabitur Argos
nec Tiburna domus solisque cubilia Gades."
Sic ait ; et tangens surgentem altaribus ignem
populeaque movens albentia tempora silva
et Styga et aetherii juravit fulmina Patris.

PROPEMPTICON MAECIO CELERI

S3_2

Di quibus audaces amor est servare carinas,
saevaque ventosi mulcere pericula ponti,
sternite molle fretum placidumque advertite votis
concilium, et lenis non obstrepat unda precanti :
grande tuo rarumque damus, Neptune, profundo,
depositum ; juvenis dubio committitur alto
Maecius atque animae partem super aequora nostrae
majorem transferre parat. Proferte benigna
sidera et antemnae gemino considite cornu,
oebalii fratres ; vobis pontusque polusque
luceat ; Iliacae longe nimbosa sororis
astra fugate, precor, totoque excludite caelo.
Vos quoque caeruleum ponti, Nereides, agmen,
quis honor et regni cessit fortuna secundi
(dicere quae magni fas sit mihi sidera ponti),
surgite de vitreis spumosae Doridos antris
baianosque sinus et feta tepentibus undis
litora tranquillo certatim ambite natatu,
quaerentes ubi celsa ratis, quam scandere gaudet
nobilis Ausoniae Celer armipotentis alumnus.
Nec quaerenda diu ; modo nam trans aequora terris
prima Dicarcheis Pharium gravis intulit annum,
prima salutavit Capreas et margine dextro
sparsit Tyrrhenae Mareotica vina Minervae.
Hujus utrumque latus molli praecingite gyro,
partitaeque vices vos stuppea tendite mali

vincula, vos summis adnectite sipara velis,
vos Zephyris aperite sinus ; pars transtra reponat,
pars demittat aquis curvae moderamina puppis ;
sint quibus exploret primos gravis artemo flatus,
quaeque secuturam religent post terga phaselon
uncaque summersae penitus retinacula vellant ;
temperet haec aestus pelagusque inclinet ad ortus :
officio careat glaucarum nulla sororum.
Hinc multo Proteus geminoque hinc corpore Triton
praenatet, et subitis qui perdidit inguina monstris
Glaucus, adhuc patriis quotiens adlabitur oris
litoream blanda feriens Anthedona cauda.
Tu tamen ante omnes, diva cum matre Palaemon,
annue, si vestras amor est mihi pandere Thebas,
nec cano degeneri Phoebeum Amphiona plectro.
Et pater, Aeolio frangit qui carcere ventos,
cui varii flatus omnisque per aequora mundi
spiritus atque hiemes nimbosaque nubila parent,
artius objecto Borean Eurumque Notumque
monte premat : soli Zephyro sit copia caeli,
solus agat puppes summasque supernatet undas
assiduus pelago ; donec tua turbine nullo
laeta Paraetoniis adsignet carbasa ripis."
Audimur. Vocat ipse ratem nautasque morantes
increpat. Ecce meum timido jam frigore pectus
labitur et nequeo, quamvis movet ominis horror,
claudere suspensos oculorum in margine fletus.
Jamque ratem terris divisit fune soluto
navita et angustum dejecit in aequora pontem.
Saevus et e puppi longo clamore magister
dissipat amplexus atque oscula fida revellit,
nec longum cara licet in cervice morari.
Attamen in terras e plebe novissimus omni
ibo, nec egrediar nisi jam currente carina.
Quis rude et abscissum miseris animantibus aequor
fecit iter solidaeque pios telluris alumnos
expulit in fluctus pelagoque immisit hianti
audax ingenii ? nec enim temeraria virtus
illa magis, summae gelidum quae Pelion Ossae
junxit anhelantemque jugis bis pressit Olympum.
Usque adeone parum lentas transire paludes
stagnaque et angustos summittere pontibus amnes ?
imus in abruptum gentilesque undique terras
fugimus exigua clausi trabe et aere nudo.
Inde furor ventis indignataeque procellae
et caeli fremitus et fulmina plura Tonanti.
Ante rates pigro torpebant aequora somno,
nec spumare Thetis nec spargere nubila fluctus
audebant. Visis tumuerunt puppibus undae, ,
inque hominem surrexit hiems. Tunc nubila Plias
Oleniumque pecus, solito tunc pejor Orion.
Justa queror ; fugit ecce vagas ratis acta per undas
paulatim minor et longe servantia vincit
lumina, tot gracili ligno complexa timores,
quaeque super reliquos te, nostri pignus amoris,
portatura, Celer. Quo nunc ego pectore somnos
quove queam perferre dies ? quis cuncta paventi
nuntius, an facili te praetermiserit unda

Lucani rabida ora maris, num torta Charybdis
fluctuet aut Siculi populatrix virgo profundi,
quos tibi currenti praeceps gerat Hadria mores,
quae pax Carpathio, quali te subvehat aura
Doris Agenorei furtis blandita juvenci ?
Sed merui questus. Quid enim te castra petente
non vel ad ignotos ibam comes impiger Indos
Cimmeriumque chaos ? starem prope bellica regis
signa mei, seu tela manu seu frena teneres,
armatis seu jura dares ; operumque tuorum
etsi non socius, certe mirator adessem.
Si quondam magno Phoenix reverendus Achilli
litus ad Iliacum Thymbraeaque Pergama venit
imbellis tumidoque nihil juratus Atridae,
cur nobis ignavus amor ? Sed pectore fido
numquam abero longisque sequar tua carbasa votis.
Isi, Phoroneis olim stabulata sub antris,
nunc regina Phari numenque Orientis anheli,
excipe multisono puppem Mareotida sistro
ac juvenem egregium, Latius cui ductor Eoa
signa Palaestinasque dedit frenare cohortes,
ipsa manu placida per limina festa sacrosque
duc portus urbesque tuas. Te praeside noscat,
unde paludosi fecunda licentia Nili,
cur vada desidant et ripa coerceat undas
Cecropio stagnata luto, cur invida Memphis,
curve Therapnaei lasciviat ora Canopi,
cur servet Pharias Lethaeus janitor aras,
vilia cur magnos aequent animalia divos ;
quae sibi praesternat vivax altaria Phoenix,
quos dignetur agros aut quo se gurgite Nili
mergat adoratus trepidis pastoribus Apis.
Duc et ad Emathios manes, ubi belliger urbis
conditor Hyblaeo perfusus nectare durat,
anguiferamque domum, blando qua mersa veneno
Actias Ausonias fugit Cleopatra catenas.
Usque et in Assyrias sedes mandataque castra
prosequere et Marti juvenem, dea, trade Latino.
Nec novus hospes erit : puer his sudavit in arvis
notus adhuc tantum majoris lumine clavi,
jam tamen et turmas facili praevertere gyro
fortis et Eoas jaculo damnare sagittas.
Ergo erit illa dies, qua te majora daturus
Caesar ab emerito jubeat discedere bello,
at nos hoc iterum stantes in litore vastos
cernemus fluctus aliasque rogabimus auras.
O tum quantus ego aut quanta votiva movebo
plectra lyra, cum me magna cervice ligatum
attolles umeris atque in mea pectora primum
incumbes e puppe novus servataque reddes
colloquia inque vicem medios narrabimus annos,
tu rapidum Euphraten et regia Bactra sacrasque
antiquae Babylonis opes et Zeuma, Latinae
pacis iter, qua dulce nemus florentis Idymes,
qua pretiosa Tyros rubeat, qua purpura suco
Sidoniis iterata bafis, ubi germine primum,
candida felices sudent opobalsama virgae :
ast ego, devictis dederim quae busta Pelasgis

quaeve laboratas claudat mihi pagina Thebas.

CONSOLATIO AD CLAVDIVM ETRVSCVM

S3_3

Summa deum, Pietas, cujus gratissima caelo
rara profanatas inspectant numina terras,
huc vittata comam niveoque insignis amictu,
qualis adhuc praesens nullaque expulsa nocentum
fraude rudes populos atque aurea regna colebas,
mitibus exsequiis ades et lugentis Etrusci
cerne pios fletus laudataque lumina terge.
Nam quis inexpleto rumpentem pectora questu
complexumque rogos incumbentemque favillis
aspiciens non aut primaevae funera plangi
conjugis aut nati modo pubescentia credat
ora rapi flammis ? pater est qui fletur. Adeste
dique hominesque sacris. Procul hinc, procul ite nocentes,
si cui corde nefas tacitum fessique senectus
longa patris, si quis pulsatae conscius umquam
matris et inferna rigidum timet Aeacon urna :
insontes castosque voco. Tenet ecce seniles
leniter implicitos vultus sanctamque parentis
canitiem spargit lacrimis animaeque supremum
frigus amat ; celeres genitoris filius annos
(mira fides !) nigrasque putat properasse sorores.
Exsultent placidi Lethaea ad flumina manes,
Elysiae gaudete domus, date serta per aras
festaque pallentes hilarent altaria lucos.
Felix a ! nimium felix ploratque nato
umbra venit. Longe Furiarum sibila, longe
tergeminus custos, penitus via longa patescat
manibus egregiis. Eat horrendumque silentis
accedat domini solium gratesque supremas
perferat et totidem juveni roget anxius annos.
Macte pio gemitu. Dabimus solacia dignis
luctibus Aoniasque tuo sacrabimus ultro
inferias, Etrusce, seni. Tu largus Eoa
germina, tu messes Cilicumque Arabumque superbas
merge rogis ; ferat ignis opes heredis et alto
aggere missuri nitido pia nubila caelo
stipentur cineres : nos non arsura feremus
munera, venturosque tuus durabit in annos
me monstrante dolor. Neque enim mihi flere parentem
ignotum ; similis gemui projectus ad ignem.
Ille mihi tua damna dies compescere cantu
suadet : et ipse tuli quos nunc tibi confero questus.
Non tibi clara quidem, senior placidissime, gentis
linea nec proavis demissum stemma, sed ingens
supplevit fortuna genus culpamque parentum
occuluit. Nec enim dominos de plebe tulisti,
sed quibus occasus pariter famulantur et ortus.
Nec pudor iste tibi : quid enim terrisque poloque
parendi sine lege manet ? vice cuncta reguntur
alternisque premunt. Propriis sub regibus omnis
terra ; premit felix regum diademata Roma ;
hanc ducibus frenare datum ; mox crescit in illos
imperium superis. Sed habent et numina legem :

servit et astrorum velox chorus et vaga servit
luna nec injussae totiens redit orbita lucis,
Et (modo si fas est aequare jacentia summis)
pertulit et saevi Tirynthius horrida regis
pacta, nec erubuit famulantis fistula Phoebi.
Sed neque barbaricis Latio transmissus ab oris :
Smyrna tibi gentile solum potusque verendo
fonte Meles Hermique vadum, quo Lydius intrat
Bacchus et aurato reficit sua cornua limo.
Laeta dehinc series variisque ex ordine curis
auctus honos ; semperque gradi prope numina, semper
Caesareum coluisse latus sacrisque deorum
arcanis haerere datum. Tibereia primum
aula tibi vixdum ora nova mutante juventa
panditur (hic annis multa super indole victis
libertas oblata venit) nec proximus heres,
immitis quamquam et Furiis agitatus, abegit.
Hinc et in Arctoas tenuis comes usque pruinas
terribilem affatu passus visuque tyrannum
immanemque suis, ut qui metuenda ferarum
corda domant mersasque jubent jam sanguine tacto
reddere ab ore manus et nulla vivere praeda.
Praecipuos sed enim merito surrexit in actus
nondum stelligerum senior dimissus in axem
Claudius et longo transmittit habere nepoti.
Quis superos metuens pariter tot templa, tot aras
promeruisse datur ? Summi Jovis aliger Arcas
nuntius ; imbrifera potitur Thaumantide Juno ;
stat celer obsequio jussa ad Neptunia Triton :
tu totiens mutata ducum juga rite tulisti
integer, inque omni felix tua cumba profundo.
Jamque piam lux alta domum praecelsaque toto
intravit Fortuna gradu ; jam creditur uni
sanctarum digestus opum partaeque per omnis
divitiae populos magnique impendia mundi.
Quicquid ab auriferis ejectat Hiberia fossis,
Dalmatico quod monte nitet, quod messibus Afris
verritur, aestiferi quicquid terit area Nili,
quodque legit mersus pelagi scrutator Eoi,
et Lacedaemonii pecuaria culta Galesi
perspicuaeque nives Massylaque robora et Indi
dentis honos : uni parent commissa ministro,
quae Boreas quaeque Eurus atrox, quae nubilus Auster
invehit ; hibernos citius numeraveris imbres
silvarumque comas. Vigil iste animique sagacis
excitus evolvit quantum Romana sub omni
pila die quantumque tribus, quid templa, quid alti
undarum cursus, quid propugnacula poscant
aequoris aut longe series porrecta viarum ;
quod domini celsis niteat laquearibus aurum,
quae divum in vultus igni formanda liquescat
massa, quid Ausoniae scriptum crepet igne Monetae.
Hinc tibi rara quies animoque exclusa voluptas,
exiguaeque dapes et numquam laesa profundo
cura mero ; sed jura tamen genialia cordi
et mentem vincire toris ac jungere festa
conubia et fidos domino genuisse clientes.
Quis sublime genus formamque insignis Etruscae

nesciat ? haud quamquam proprio mihi cognita visu,
sed decus eximium famae par reddit imago,
et sibimet similis natorum gratia monstrat.
Nec vulgare genus ; fasces summamque curulem
frater et Ausonios enses mandataque fidus
signa tulit, cum prima truces amentia Dacos
impulit et magno gens est damnata triumpho.
Sic quicquid patrio cessatum a sanguine, mater
reddidit, obscurumque latus clarescere vidit
conubio gavisa domus. Nec pignora longe ;
quippe bis ad partus venit Lucina manuque
ipsa levi gravidos tetigit fecunda labores.
Felix a ! si longa dies, si cernere vultus
natorum viridisque genas tibi justa dedissent
stamina. Sed media cecidere abrupta juventa
gaudia, florentesque manu scidit Atropos annos ;
qualia pallentes declinant lilia culmos
pubentesque rosae primos moriuntur ad austros,
aut ubi verna novis exspirat purpura pratis.
Illa, sagittiferi, circumvolitastis, Amores,
funera maternoque rogos unxistis amomo ;
nec modus aut pennis laceris aut crinibus ignem
spargere, collectaeque pyram struxere pharetrae.
Quas tunc inferias aut quae lamenta dedisses
maternis, Etrusce, rogis, qui funera patris
haud matura putas atque hos pius ingemis annos !
Illum et qui nutu superas nunc temperat arces,
progeniem claram terris partitus et astris,
laetus Idymaei donavit honore triumphi
dignatusque loco victricis et ordine pompae
non vetuit, tenuesque nihil minuere parentes.
Atque idem in cuneos populo deduxit equestres
mutavitque genus laevaeque ignobile ferrum
exuit et celso natorum aequavit honorem.
Dextra bis octonis fluxerunt saecula lustris,
atque aevi sine nube tenor. Quam dives in usus
natorum totoque volens excedere censu,
testis adhuc largi nitor inde assuetus Etrusci,
cui tua non humilis dedit indulgentia mores ;
hunc siquidem amplexu semper revocante tenebas
blandus et imperio numquam pater ; hujus honori
pronior ipse etiam gaudebat cedere frater.
Quas tibi devoti juvenes pro patre renato,
summe ducum, grates, aut quae pia vota rependunt !
Tu (seu tarda situ rebusque exhausta senectus
erravit seu blanda diu Fortuna regressum
maluit) attonitum et venturi fulminis ictus
horrentem tonitru tantum lenique procella
contentus monuisse senem ; cumque horrida supra
aequora curarum socius procul Itala rura
linqueret, hic molles Campani litoris oras
et Diomedeas concedere jussus in arces
atque hospes, non exsul, erat. Nec longa moratus
Romuleum reseras iterum, Germanice, limen
maerentemque foves inclinatosque penates
erigis. Haut mirum, ductor placidissime, quando
haec est quae victis parcentia foedera Cattis
quaeque suum Dacis donat clementia montem,

quae modo Marcomanos post horrida bella vagosque,
Sauromatas Latio non est dignata triumpho.
Jamque in fine dies et inexorabile pensum
deficit. Hic maesti pietas me poscit Etrusci,
qualia nec Siculae moderantur carmina rupes
nec fati jam certus olor saevique marita
Tereos. Heu quantis lassantem brachia vidi
planctibus et prono fusum super oscula vultu !
Vix famuli comitesque tenent, vix arduus ignis
summovet. Haud aliter gemuit perjuria Theseus
litore, qui falsis deceperat Aegea velis.
Tunc immane gemens foedatusque ora tepentes
affatur cineres : "Cur nos, fidissime, linquis
Fortuna redeunte, pater ? Modo numina magni
praesidis atque breves superum placavimus iras,
nec frueris tantique orbatus muneris usu
ad manes, ingrate, fugis. Nec flectere Parcas
aut placare malae datur aspera numina Lethes ?
Felix, cui magna patrem cervice vehenti
sacra Mycenaeae patuit reverentia flammae,
quique tener saevis genitorem Scipio Poenis
abstulit et Lydi pietas temeraria Lausi.
Ergo et Thessalici conjunx pensare mariti
funus et immitem potuit Styga vincere supplex
Thracius ? hoc quanto melius pro patre liceret.
Non totus rapiere tamen, nec funera mittam
longius ; hic manes, hic intra tecta tenebo :
tu custos dominusque laris, tibi cuncta tuorum
parebunt ; ego rite minor semperque secundus
assiduas libabo dapes et pocula sacris
manibus effigiesque colam : te lucida saxa,
te similem doctae referet mihi linea cerae,
nunc ebur et fulvum vultus imitabitur aurum.
Inde viam morum longaeque examina vitae
adfatusque pios monituraque somnia poscam."
Talia dicentem genitor dulcedine laeta
audit et immites lente descendit ad umbras
verbaque dilectae fert narraturus Etruscae.
Salve supremum, senior mitissime patrum,
supremumque vale, qui numquam sospite nato
triste chaos maestique situs patiere sepulcri.
Semper odoratis spirabunt floribus arae,
semper et Assyrios felix bibet urna liquores
et lacrimas, qui major honos. Hic sacra litabit
manibus eque tua tumulum tellure levabit.
Nostra quoque exemplo meritus tibi carmina sancit
hoc etiam gaudens cinerem donasse sepulcro.

CAPILLI FLAVI EARINI

S3_4

Ite, comae, facilemque precor transcurrite pontum,
ite coronato recubantes molliter auro ;
ite, dabit cursus mitis Cytherea secundos
placabitque notos, fors et de puppe timenda
transferet inque sua ducet super aequora concha.
Accipe laudatos, juvenis Phoebeie, crines

quos tibi Caesareus donat puer, accipe laetus
intonsoque ostende patri. Sine dulce nitentes
comparet atque diu fratris putet esse Lyaei.
Forsan et ipse comae numquam labentis honorem
praemetet atque alio clusum tibi ponet in auro.
Pergame, pinifera multum felicior Ida,
illa licet sacrae placeat sibi nube rapinae
(nempe dedit superis illum quem turbida semper
juno videt refugitque manum nectarque recusat),
at tu grata deis pulchroque insignis alumno
misisti Latio, placida quem fronte ministrum
juppiter Ausonius pariter Romanaque Juno
aspiciunt et uterque probant. Nec tanta potenti
terrarum domino divum sine mente voluptas.
Dicitur Idalios Erycis de vertice lucos
dum petit et molles agitat Venus aurea cygnos,
Pergameas intrasse domos, ubi maximus aegris
auxiliator adest et festinantia sistens
Fata salutifero mitis deus incubat angui.
Hic puerum egregiae praeclarum sidere formae
ipsius ante dei ludentem conspicit aras.
Ac primum subita paulum decepta figura
natorum de plebe putat ; sed non erat illi
arcus et ex umeris nullae fulgentibus umbrae.
Miratur puerile decus, vultumque comasque
aspiciens : "Tune Ausonias", ait, "ibis ad arces,
neglectus Veneri ? Tu sordida tecta jugumque
servitii vulgare feres ? Procul absit : ego isti,
quem meruit formae dominum dabo. Vade age mecum,
vade, puer : ducam volucri per sidera curru
donum immane duci ; nec te plebeia manebunt
jura : Palatino famulus deberis amori.
Nil ego, nil, fateor, toto tam dulce sub orbe
aut vidi aut genui. Cedet tibi Latmius ultro
Sangariusque puer quemque irrita fontis imago
et sterilis consumpsit amor. Te caerula Nais
mallet et adprensa traxisset fortius urna.
Tu puer ante omnis ; solus formosior ille,
cui daberis." Sic orsa leves secum ipsa per auras
tollit olorinaque jubet considere biga.
Nec mora. Jam Latii montes veterisque penates
Evandri, quos mole nova pater inclitus orbis
excolit et summis aequat Germanicus astris.
Tunc propior jam cura deae, quae forma capillis
optima, quae vestis roseos accendere vultus
apta, quod in digitis, collo quod dignius aurum.
Norat caelestis oculos ducis ipsaque taedas
junxerat et plena dederat conubia dextra :
sic ornat crines, Tyrios sic fundit amictus,
dat radios ignemque suum. Cessere priores
deliciae famulumque greges ; hic pocula magno
prima duci murrasque graves crystallaque portat
candidiore manu : crescit nova gratia Baccho.
Care puer superis, qui praelibare verendum
nectar et ingentem totiens contingere dextram
electus, quam nosse Getae, quam tangere Persae
Armeniique Indique petunt ! o sidere dextro
edite, multa tibi divum indulgentia favit.

Olim etiam, ne prima genas lanugo nitentes
carperet et pulchrae fuscaret gratia formae,
ipse deus patriae celsam trans aequora liquit
Pergamon. Haud ulli puerum mollire potestas
credita, sed tacita juvenis Phoebeius arte
leniter haud ullo concussum vulnere corpus
de sexu transire jubet. Tamen anxia curis
mordetur puerique timet Cytherea dolores.
Nondum pulchra ducis clementia coeperat ortu
intactos servare mares ; nunc frangere sexum
atque hominem mutare nefas, gavisaque solos
quos genuit Natura videt, nec lege sinistra
ferre timent famulae natorum pondera matres.
Tu quoque nunc juvenis, genitus si tardius esses,
umbratusque genas et adultos fortior artus,
non unum gaudens Phoebea ad limina munus
misisses ; patrias nunc solus crinis ad oras
naviget. Hunc multo Paphie saturabat amomo,
hunc nova tergemina pectebat Gratia dextra.
Huic et purpurei cedet coma saucia Nisi,
et quam Sperchio tumidus servabat Achilles.
Ipsi, cum primum niveam praecerpere frontem
decretum est umerosque manu nudare nitentes,
adcurrunt teneri Paphia cum matre volucres
expediuntque comas et serica pectore ponunt
pallia. Tunc junctis crinem incidere sagittis
atque auro gemmisque locant ; rapit ipsa cadentem
mater et arcanos iterat Cytherea liquores.
Tunc puer e turba, manibus qui forte supinis
nobile gemmato speculum portaverat auro,
"Hoc quoque demus", ait, "patriis nec gratius ullum
munus erit templis ipsoque potentius auro.
Tu modo fige aciem et vultus hic usque relinque."
Sic ait et speculum reclusit imagine rapta.
At puer egregius tendens ad sidera palmas :
"His mihi pro donis, hominum mitissime custos,
si merui, longa dominum renovare juventa
atque orbi servare velis. Hoc sidera mecum,
hoc undae terraeque rogant. Eat, oro, per annos
Iliacos Pyliosque simul, propriosque penates
gaudeat et secum Tarpeia senescere templa.",
Sic ait et motas miratur Pergamos aras.

AD VXOREM

S3_5
Quid mihi maesta die, sociis quid noctibus, uxor,
anxia pervigili ducis suspiria cura ?
Non metuo ne laesa fides aut pectore in isto
alter amor ; nullis in te datur ire sagittis
(audiat infesto licet hoc Rhamnusia vultu)
non datur. Et si egomet patrio de litore raptus
quattuor emeritis per bella, per aequora lustris
errarem, tu mille procos intacta fugares,
non intersectas commenta retexere telas,
sed sine fraude palam, thalamosque armata negasses.
Dic tamen, unde alta mihi fronte et nubila vultus ?

anne quod Euboicos fessus remeare penates
auguror et patria senium componere terra ?
Cur hoc triste tibi ? Certe lascivia corde
nulla nec aut rapidi mulcent te proelia Circi
aut intrat sensus clamosi turba theatri ;
sed probitas et opaca quies et sordida numquam
gaudia. Quas autem comitem te rapto per undas ?
Quamquam et si gelidas irem mansurus ad Arctos
vel super Hesperiae vada caligantia Thyles
aut septemgemini caput impenetrabile Nili,
hortarere vias. Etenim tua (nempe benigna
quam mihi sorte Venus junctam florentibus annis
servat et in senium), tua, quae me vulnere primo
intactum thalamis et adhuc juvenile vagantem
fixisti, tua frena libens docilisque recepi,
et semel insertas non mutaturus habenas
usque premo. Tu me nitidis Albana ferentem
dona comis sanctoque indutum Caesaris auro
visceribus complexa tuis, sertisque dedisti,
oscula anhela meis ; tu, cum Capitolia nostrae
infitiata lyrae, saevum ingratumque dolebas
mecum victa Jovem ; tu procurrentia primis
carmina nostra sonis, totasque in murmure noctes
aure rapis vigili ; longi tu sola laboris
conscia, cumque tuis crevit mea Thebais annis.
Qualem te nuper Stygias prope raptus ad umbras,
cum jam Lethaeos audirem comminus amnes,
aspexi, tenuique oculos jam morte cadentes !
Scilicet exhausti Lachesis mihi tempora fati
te tantum miserata dedit, superique potentes
invidiam timuere tuam. Post ista propinquum
nunc iter optandosque sinus comes ire moraris ?
Heu ubi nota fides totque explorata per usus,
qua veteres Latias Graias heroidas aequas ?
Isset ad Iliacas (quid enim deterret amantes ?)
Penelope gavisa domos, si passus Ulixes ;
questa est Aegiale, questa est Meliboea relinqui,
et quam (quam saevi !) Fecerunt maenada planctus.
Nec minor his tu nosse fidem vitamque maritis
dedere. Sic certe cineres umbramque priorem
quaeris adhuc, sic exsequias amplexa canori
conjugis ingentes iterasti pectore planctus,
jam mea. Nec pietas alia est tibi curaque natae ;
sic et mater amas, sic numquam corde recedit
nata tuo, fixamque animi penetralibus imis
nocte dieque tenes. Non sic Trachinia nidos
Alcyone, vernos non sic Philomela penates
circumit amplectens animamque in pignora transfert.
Et nunc illa tenet viduo quod sola cubili
otia jam pulchrae terit infecunda juventae.
Sed venient, plenis venient conubia taedis.
Sic certe formaeque bonis animique meretur ;
sive chelyn complexa petit seu voce paterna
discendum Musis sonat et mea carmina flectit,
candida seu molli diducit bracchia motu,
ingenium probitas artemque modestia vincit.
Nonne leves pueros, non te, Cytherea, pudebit
hoc cessare decus ? Nec tantum Roma jugales

conciliare toros festasque accendere taedas
fertilis : et nostra generi tellure dabuntur.
Non adeo Vesuvinus apex et flammea diri
montis hiems trepidas exhausit civibus urbes :
stant populisque vigent. Hinc auspice condita Phoebo
tecta Dicarchei portusque et litora mundi
hospita ; at hinc magnae tractus imitantia Romae
quae Capys advectis implevit moenia Teucris.
Nostra quoque et propriis tenuis nec rara colonis
Parthenope, cui mite solum trans aequora vectae
ipse Dionaea monstravit Apollo columba.
Has ego te sedes (nam nec mihi barbara Thrace
nec Libye natale solum) transferre laboro,
quas et mollis hiems et frigida temperat aestas,
quas imbelle fretum torpentibus adluit undis.
Pax secura locis et desidis otia vitae
et numquam turbata quies somnique peracti.
Nulla foro rabies aut strictae in jurgia leges :
morum jura viris solum et sine fascibus aequum.
Quid nunc magnificas species cultusque locorum
templaque et innumeris spatia interstincta columnis,
et geminam molem nudi tectique theatri
et Capitolinis quinquennia proxima lustris,
quid laudem litus libertatemque Menandri,
quam Romanus honos et Graia licentia miscent ?
Nec desunt variae circa oblectamina vitae :
sive vaporiferas, blandissima litora, Baias,
enthea fatidicae seu visere tecta Sibyllae
dulce sit Iliacoque jugum memorabile remo,
seu tibi Bacchei vineta madentia Gauri
Teleboumque domos, trepidis ubi dulcia nautis
lumina noctivagae tollit Pharus aemula lunae,
caraque non molli juga Surrentina Lyaeo,
quae meus ante alios habitator Pollius auget,
Denarumque lacus medicos Stabiasque renatas :
mille tibi nostrae referam telluris amores ?
Sed satis hoc, conjunx, satis est dixisse : creavit
me tibi, me socium longos astrinxit in annos.
Nonne haec amborum genetrix altrixque videri
digna ? Sed ingratus qui plura adnecto tuisque
moribus indubito : venies, carissima conjunx,
praeveniesque etiam. Sine me tibi ductor aquarum
Thybris et armiferi sordebunt tecta Quirini.

SEPTIMVS DECIMVS CONSVLATVS IMP. AVG. GERMANICI

S4_1

Laeta bis octonis accedit purpura fastis
Caesaris insignemque aperit Germanicus annum
atque oritur cum sole novo, cum grandibus astris
clarius ipse nitens et primo major Eoo.
Exsultent leges Latiae, gaudete curules,
et septemgemino jactantior aethera pulset
Roma jugo, plusque ante alias Evandrius arces
collis ovet : subiere novi Palatia fasces,
et requiem bis sextus honos precibusque receptis
Curia Caesareum gaudet vicisse pudorem.

Ipse etiam immensi reparator maximus aevi
attollit vultus et utroque a limine grates
Janus agit, quem tu vicina Pace ligatum
omnia jussisti componere bella novique
in leges jurare Fori. Levat ecce supinas
hinc atque inde manus geminaque haec voce profatur :
"Salve, magne parens mundi, qui saecula mecum
instaurare paras, talem te cernere semper
mense meo tua Roma cupit ; sic tempora nasci,
sic annos intrare decet. Da gaudia Fastis
continua ; hos umeros multo sinus ambiat ostro
et properata tuae manibus praetexta Minervae.
Aspicis ut templis alius nitor, altior aris
ignis et ipsa meae tepeant tibi sidera brumae,
moribus atque tuis gaudent turmaeque tribusque
purpureique patres, lucemque a consule ducit
omnis honos. Quid tale, precor, prior annus habebat ?
Dic age, Roma potens, et mecum, longa Vetustas,
dinumera fastos nec parva exempla recense,
sed quae sola meus dignetur vincere Caesar.
Ter Latio deciesque tulit labentibus annis
Augustus fasces, sed coepit sero mereri :
tu juvenis praegressus avos. Et quanta recusas,
quanta vetas ! flectere tamen precibusque senatus
permittes hunc saepe diem. Manet insuper ordo
longior, et totidem felix tibi Roma curules
terque quaterque dabit. Mecum altera saecula condes,
et tibi longaevi renovabitur ara parentis ;
mille tropaea feres, tantum permitte triumphos :
restat Bactra novis, restat Babylona tributis
frenari ; nondum gremio Jovis Indica laurus,
nondum Arabes Seresque rogant, nondum omnis honorem
annus habet, cupiuntque decem tua nomina menses."
Sic Janus clausoque libens se poste recepit.
Tunc omnes patuere dei laetoque dederunt
signa polo, longamque tibi, rex magne, juventam
annuit atque suos promisit Juppiter annos.

EVCHARISTICON AD IMP. AVG. GERM. DOMITIANVM

S4_2

Regia Sidoniae convivia laudat Elissae,
qui magnum Aenean Laurentibus intulit arvis,
Alcinoique dapes mansuro carmine monstrat,
aequore qui multo reducem consumpsit Ulixem :
ast ego, cui sacrae Caesar nova gaudia cenae
nunc primum dominaque dedit consurgere mensa,
qua celebrem mea vota lyra, quas solvere grates
sufficiam ? non, si pariter mihi vertice laeto
nectat odoratas et Smyrna et Mantua lauros,
digna loquar. Mediis videor discumbere in astris
cum Jove et Iliaca porrectum sumere dextra
immortale merum. Steriles transmisimus annos :
haec aevi mihi prima dies, hic limina vitae.
Tene ego, regnator terrarum orbisque subacti
magne parens, te, spes hominum, te, cura deorum,
cerno jacens ? Datur haec juxta, datur ora tueri

vina inter mensasque, et non assurgere fas est ?
Tectum augustum, ingens, non centum insigne columnis,
sed quantae superos caelumque Atlante remisso
sustentare queant. Stupet hoc vicina Tonantis
regia, teque pari laetantur sede locatum
numina. Nec magnum properes excedere caelum :
tanta patet moles effusaeque impetus aulae
liberior, campi multumque amplexus operti
aetheros, et tantum domino minor ; ille penates
implet et ingenti genio juvat. Aemulus illic
mons Libys Iliacusque nitet tam multa Syene
et Chios et glaucae certantia Doridi saxa
Lunaque portandis tantum suffecta columnis.
Longa supra species : fessis vix culmina prendas
visibus auratique putes laquearia caeli.
Hic cum Romuleos proceres trabeataque Caesar
agmina mille simul jussit discumbere mensis,
ipsa sinus accincta Ceres Bacchusque laborat
sufficere. Aetherii felix sic orbita fluxit
Triptolemi ; sic vitifero sub palmite nudos
umbravit colles et sobria rura Lyaeus.
Sed mihi non epulas Indisque innixa columnis
robora Maurorum famulasque ex ordine turmas,
ipsum, ipsum cupido tantum spectare vacavit
tranquillum vultus et majestate serena
mulcentem radios summittentemque modeste
fortunae vexilla suae ; tamen ore nitebat
dissimulatus honos. Talem quoque barbarus hostis
posset et ignotae conspectum agnoscere gentes.
Non aliter gelida Rhodopes in valle recumbit
dimissis Gradivus equis ; sic lubrica ponit
membra Therapnaea resolutus gymnade Pollux,
sic jacet ad Gangen Indis ululantibus Euhan,
sic gravis Alcides post horrida jussa reversus
gaudebat strato latus adclinare leoni.
Parva loquor necdum aequo tuos, Germanice, vultus :
talis, ubi Oceani finem mensasque revisit
aethiopum sacro diffusus nectare vultus
dux superum secreta jubet dare carmina Musas
et Pallenaeos Phoebum laudare triumphos.
Di tibi - namque animas saepe exaudire minores
dicuntur - patriae bis terque exire senectae
annuerint fines. Rata numina miseris astris,
templaque des habitesque domos. Saepe annua pandas
limina, saepe novo Janum lictore salutes,
saepe coronatis iteres quinquennia lustris.
Qua mihi felices epulas mensaeque dedisti
sacra tuae, talis longo post tempore venit
lux mihi, Trojanae qualis sub collibus Albae,
cum modo Germanas acies modo Daca sonantem
proelia Palladio tua me manus induit auro.

VIA DOMITIANA

S4_3 v.1 Quis duri silicis gravisque ferri
2 immanis sonus aequori propinquum

saxosae latus Appiae replevit ?
Certe non Libycae sonant catervae
nec dux advena pejerante bello
Campanos quatit inquietus agros,
nec frangit vada montibusque caesis
inducit Nero sordidas paludes,
sed qui limina bellicosa Jani
justis legibus et Foro coronat,
(quis castae Cereri diu negata
reddit jugera sobriasque terras,
quis fortem vetat interire sexum
et censor prohibet mares adultos
pulchrae supplicium timere formae,)
qui reddit Capitolio Tonantem
et Pacem propria domo reponit,
qui genti patriae futura semper
sancit lumina Flaviumque caelum,
hic segnis populi vias gravatus
et campos iter omne detinentes
longos eximit ambitus novoque
injectu solidat graves harenas,
gaudens Euboicae domum Sibyllae
Gauranosque sinus et aestuantes
septem montibus admovere Baias.
Hic quondam piger axe vectus uno
nutabat cruce pendula viator,
sorbebatque rotas maligna tellus,
et plebs in mediis Latina campis
horrebat mala navigationis ;
nec cursus agiles, sed impeditum
tardabant iter orbitae tacentes,
dum pondus nimium querens sub alta
repit languida quadrupes statera.
At nunc, quae solidum diem terebat,
horarum via facta vix duarum.
Non tensae volucrum per astra pennae
nec velocius ibitis, carinae.
Hic primus labor incohare sulcos
et rescindere limites et alto
egestu penitus cavare terras ;
mox haustas aliter replere fossas
et summo gremium parare dorso,
ne nutent sola, ne maligna sedes
et pressis dubium cubile saxis ;
tunc umbonibus hinc et hinc coactis
et crebris iter alligare gonfis.
O quantae pariter manus laborant !
Hi caedunt nemus exuuntque montes,
hi ferro scopulos trabesque levant ;
illi saxa ligant opusque texunt
cocto pulvere sordidoque tofo ;
hi siccant bibulas manu lacunas
et longe fluvios agunt minores.
Hae possent et Athon cavare dextrae
et maestum pelagus gementis Helles
intercludere ponte non natanti.
His parvus, nisi cliviae vetarent,
Inous freta miscuisset Isthmos.

Fervent litora mobilesque silvae,
it longus medias fragor per urbes,
atque echon simul hinc et inde fractam
Gauro Massicus uvifer remittit.
Miratur sonitum quieta Cyme
et Literna palus pigerque Safon.
At flavum caput umidumque late
crinem mollibus impeditus ulvis
Vulturnus levat ora maximoque
pontis Caesarei reclinus arcu
raucis talia faucibus redundat :
"Camporum bone conditor meorum,
quis me vallibus aviis refusum
et ripas habitare nescientem
recti legibus alvei ligasti
(et nunc ille ego turbidus minaxque,
vix passus dubias prius carinas,
jam pontem fero perviusque calcor ;
qui terras rapere et rotare silvas
assueram, pudet, amnis esse coepi ;
sed grates ago servitusque tanti est,
quod sub te duce, te jubente, cessi,
quod tu maximus arbiter meaeque
victor perpetuus legere ripae.
Et nunc limite me colis beato
nec sordere sinis malumque late
deterges sterilis soli pudorem,
ne me pulvereum gravemque caelo
Tyrrheni sinus obluat profundi
qualis Cinyphius tacente ripa
poenos Bagrada serpit inter agros),
sed talis ferar ut nitente cursu
tranquillum mare proximumque possim
puro gurgite provocare Lirim."
Haec Amnis pariterque se levarat
ingenti plaga marmorata dorso.
Hujus janua prosperumque limen
arcus, belligeris ducis tropaeis
et totis Ligurum nitens metallis,
quantus nubila qui coronat imbri.
Illic flectitur excitus viator,
illic Appia se dolet relinqui.
Tunc velocior acriorque cursus,
tunc ipsos juvat impetus jugales ;
ceu fessis ubi remigum lacertis
primae carbasa ventilatis, aurae.
Ergo omnes, age, quae sub axe primo
Romani colitis Fidem parentis,
prono limite commeate gentes,
Eoae citius venite laurus.
Nil obstat cupidis, nihil moratur :
qui primo Tiberim reliquit ortu,
primo vespere naviget Lucrinum.
Sed quam fine viae recentis imo,
qua monstrat veteres Apollo Cumas,
albam crinibus infulisque cerno ?
visu fallimur ? an sacris ab antris
profert Chalcidicas Sibylla laurus ?

Cedamus ; chely, jam repone cantus :
vates sanctior incipit, tacendum est.
En et colla rotat novisque late
bacchatur spatiis viamque replet.
Tunc sic virgineo profatur ore :
"Dicebam, veniet (manete Campi
atque Amnis), veniet favente caelo,
qui foedum nemus et putres harenas
celsis pontibus et via levabit.
En hic est deus, hunc jubet beatis
pro se Juppiter imperare terris ;
quo non dignior has subit habenas,
ex quo me duce praescios Averni
Aeneas avide futura quaerens
lucos et penetravit et reliquit.
Hic paci bonus, hic timendus armis,
natura melior potentiorque.
Hic si flammigeros teneret axes,
largis, India nubibus maderes,
undaret Libye, teperet Haemus.
Salve, dux hominum et parens deorum,
provisum mihi conditumque numen.
Nec jam putribus evoluta chartis
sollemni prece Quindecim Virorum
perlustra mea dicta, sed canentem
ipsam comminus, ut mereris, audi.
Vidi quam seriem merentis aevi
pronectant tibi candidae sorores :
magnus te manet ordo saeculorum,
natis longior abnepotibusque
annos perpetua geres juventa,
quos fertur placidos adisse Nestor,
quos Tithonia computat senectus
et quantos ego Delium poposci.
Juravit tibi jam nivalis Arctus ;
nunc magnos Oriens dabit triumphos.
Ibis qua vagus Hercules et Euhan
ultra sidera flammeumque solem
et Nili caput et nives Atlantis,
et laudum cumulo beatus omni
scandes belliger abnuesque currus ;
donec Troicus ignis et renatae
Tarpeius pater intonabit aulae,
haec donec via te regente terras
annosa magis Appia senescat."

EPISTOLA AD VITORIVM MARCELLVM

S4_4
Curre per Euboicos non segnis, epistola, campos,
hac ingressa vias qua nobilis Appia crescit
in latus et molles solidus premit agger harenas.
Atque ubi Romuleas velox penetraveris arces,
continuo dextras flavi pete Thybridis oras,
Lydia qua penitus stagnum navale coercet
ripa suburbanisque vadum praetexitur hortis.
Illic egregium formaque animisque videbis

Marcellum et celso praesignem vertice nosces.
Cui primam solito vulgi de more salutem,
mox inclusa modis haec reddere verba memento :
"Jam terras volucremque polum fuga veris aquosi
laxat et Icariis caelum latratibus urit ;
ardua jam densae rarescunt moenia Romae.
Hos Praeneste sacrum, nemus hos glaciale Dianae,
Algidus aut horrens aut Tuscula protegit umbra,
Tiburis hi lucos Anienaque frigora captant.
Te quoque clamosae quaenam plaga mitior Urbi
subtrahit ? aestivos quo decipis aere soles ?
Quid tuus ante omnis, tua cura potissima, Gallus,
nec non noster amor (dubium morumne probandus
ingeniine bonis) ? Latiis aestivat in oris
anne metalliferae repetit jam moenia Lunae
Tyrrhenasque domos ? Quod si tibi proximus haeret,
non ego nunc vestro procul a sermone recedo ;
certum est, inde sonus geminas mihi circumit aures.
Sed tu, dum nimio possessa Hyperione flagrat
torva Cleonaei juba sideris, exue curis
pectus et assiduo temet furare labori.
Et sontes operit pharetras arcumque retendit
Parthus et Eleis auriga laboribus actos
Alpheo permulcet equos et nostra fatiscit
laxaturque chelys : vires instigat alitque
tempestiva quies, major post otia virtus.
Talis cantata Briseide venit Achilles
acrior et positis erupit in Hectora plectris.
Te quoque flammabit tacite repetita parumper
desidia et solitos novus exsultabis in actus.
Certe jam Latiae non miscent jurgia leges,
et pacem piger annus habet messesque reversae
dimisere forum. Nec jam tibi turba reorum
vestibulo querulique rogant exire clientes ;
cessat centeni moderatrix judicis hasta,
qua tibi sublimi jam nunc celeberrima fama
eminet et juvenis facundia praeterit annos.
Felix curarum, cui non Heliconia cordi
serta nec imbelles Parnasi e vertice laurus,
sed viget ingenium et magnos accinctus in usus
fert animus quascumque vices : nos otia vitae
solamur cantu ventosaque gaudia famae
quaerimus. En egomet somnum et geniale secutus
litus, ubi Ausonio se condidit hospita portu
Parthenope, tenues ignavo pollice chordas
pulso Maroneique sedens in margine templi
sumo animum et magni tumulis adcanto magistri :
at tu, si longi cursum dabit Atropos aevi,
(detque, precor, Latiique ducis sic numina pergant,
quem tibi posthabito studium est coluisse Tonante,
quique tuos alio subtexit munere fasces
et spatia obliquae mandat renovare Latinae)
forsitan Ausonias ibis frenare cohortes
aut Rheni populos aut nigrae litora Thyles
aut Histrum servare datur metuendaque portae
limina Caspiacae. Nec enim tibi sola potentis
eloquii virtus ; sunt membra accommoda bellis
quique gravem tarde subeant thoraca lacerti :

seu campo pedes ire pares, est agmina supra
nutaturus apex ; seu frena sonantia flectes,
serviet asper equus. Nos facta aliena canendo
vergimur in senium : propriis tu pulcher in armis
ipse canenda geres parvoque exempla parabis
magna Getae, dignos quem jam nunc belliger actus
poscit avos praestatque domi novisse triumphos.
Surge, agedum, juvenemque, puer, deprende parentem,
stemmate materno felix, virtute paterna.
Jam te blanda sinu Tyrio sibi Curia felix
educat et cunctas gaudet spondere curules."
Haec ego Chalcidicis ad te, Marcelle, sonabam
litoribus, fractas ubi Vesvius erigit iras,
aemula Trinacriis volvens incendia flammis.
Mira fides ! credetne virum ventura propago,
cum segetes iterum, cum jam haec deserta virebunt,
infra urbes populosque premi proavitaque tanto
rura abiisse mari ? Necdum letale minari
cessat apex. Procul ista tuo sint fata Teate
nec Marrucinos agat haec insania montes.
Nunc si forte meis quae sint exordia musis
scire petis, jam Sidonios emensa labores
Thebais optato collegit carbasa portu
Parnasique jugis silvaque Heliconide festis
tura dedit flammis et virginis exta juvencae
votiferaque meas suspendit ab arbore vittas.
Nunc vacuos crines alio subit infula nexu :
Troja quidem magnusque mihi temptatur Achilles,
sed vocat arcitenens alio pater armaque monstrat
Ausonii majora ducis. Trahit impetus illo
jam pridem retrahitque timor. Stabuntne sub illa
mole umeri an magno vincetur pondere cervix ?
Dic, Marcelle, feram ? Fluctus an sueta minores
nosse ratis nondum Ioniis credenda periclis ?
Jamque vale et penitus voti tibi vatis honorem
corde exire veta. Nec enim Tirynthius, almae
pectus amicitiae, (cedet tibi gloria fidi
Theseos, et lacerum qui circa moenia Trojae
Priamiden caeso solacia traxit amico).

ODE LYRICA AD SEPTIMIVM SEVERVM

S4_5

Parvi beatus ruris honoribus,
qua prisca Teucros Alba colit lares,
fortem atque facundum Severum
non solitis fidibus saluto.
Jam trux ad Arctos Parrhasias hiems
concessit altis obruta solibus,
jam pontus ac tellus renident
in Zephyros Aquilone fracto.
Nunc cuncta veris ; frondibus annuis
crinitur arbos, nunc volucrum novi
questus inexpertumque carmen,
quod tacita statuere bruma.
Nos parca tellus pervigil et focus
culmenque multo lumine sordidum

solantur exemptusque testa
qua modo fervuerat Lyaeus.
Non mille balant lanigeri greges,
nec vacca dulci mugit adultero,
unique siquando canenti
mutus ager domino reclamat.
Sed terra primis post patriam mihi
dilecta curis ; hic mea carmina
regina bellorum virago
Caesareo peramavit auro,
cum tu sodalis dulce periculum
conisus omni pectore tolleres,
ut Castor ad cunctos tremebat
Bebryciae strepitus harenae.
Tene in remotis Syrtibus avia
Leptis creavit ? Jam feret Indicas
messes odoratisque rara
cinnama praeripiet Sabaeis.
Quis non in omni vertice Romuli
reptasse dulcem Septimium putet ?
Quis fonte Juturnae relictis
uberibus neget esse pastum ?
Nec mira virtus : protinus Ausonum
portus vadosae nescius Africae
intras adoptatusque Tuscis
gurgitibus puer innatasti.
Hinc parvus inter pignora Curiae
contentus artae lumine purpurae
crescis, sed immensos labores
indole patricia secutus.
Non sermo Poenus, non habitus tibi,
externa non mens : Italus, Italus.
Sunt Urbe Romanisque turmis,
qui Libyam deceant alumni.
Est et frementi vox hilaris foro,
venale sed non eloquium tibi,
ensisque vagina quiescit,
stringere ni jubeant amici.
Sed rura cordi saepius et quies,
nunc in paternis sedibus et solo
Veiente, nunc frondosa supra
Hernica, nunc Curibus vetustis.
Hic plura pones vocibus et modis
passim solutis, sed memor interim
nostri verecundo latentem
barbiton ingemina sub antro.

HERCVLES EPITRAPEZIOS NOVI VINDICIS

S4_6
Forte remittentem curas Phoeboque levatum
pectora, cum patulis tererem vagus otia Saeptis
jam moriente die, rapuit me cena benigni
Vindicis. Haec imos animi perlapsa recessus
inconsumpta manet. Neque enim ludibria ventris
hausimus aut epulas diverso a sole petitas
vinaque perpetuis aevo certantia fastis.

A miseri, quos nosse juvat quid Phasidis ales
distet ab hiberna Rhodopes grue, quis magis anser
exta ferat, cur Tuscus aper generosior Umbro,
lubrica qua recubent conchylia mollius alga :
nobis verus amor medioque Helicone petitus
sermo hilaresque joci brumalem absumere noctem
suaserunt mollemque oculis expellere somnum,
donec ab Elysiis prospexit sedibus alter
Castor et hesternas risit Tithonia mensas.
O bona nox junctaque utinam Tirynthia luna !
Nox et Erythraeis Thetidis signanda lapillis
et memoranda diu geniumque habitura perennem !
Mille ibi tunc species aerisque eborisque vetusti
atque locuturas mentito corpore ceras
edidici. Quis namque oculis certaverit usquam
Vindicis, artificum veteres agnoscere ductus
et non inscriptis auctorem reddere signis ?
Hic tibi quae docto multum vigilata Myroni
aera, laboriferi vivant quae marmora caelo
Praxitelis, quod ebur Pisaeo pollice rasum,
quid Polycleteis jussum spirare caminis,
linea quae veterem longe fateatur Apellen,
monstrabit : namque haec, quotiens chelyn exuit, illi
desidia est, hic Aoniis amor avocat antris.
Haec inter castae genius tutelaque mensae
Amphitryoniades multo mea cepit amore
pectora nec longo satiavit lumina visu :
tantus honos operi finesque inclusa per artos
majestas. Deus ille, deus ! seseque videndum
indulsit, Lysippe, tibi parvusque videri
sentirique ingens. Et cum mirabilis intra
stet mensura pedem, tamen exclamare libebit,
si visus per membra feres : "Hoc pectore pressus
vastator Nemees, haec exitiale ferebant
robur et Argoos frangebant brachia remos."
Ac spatio tam magna brevi mendacia formae !
Quis modus in dextra, quanta experientia docti
artificis curis pariter gestamina mensae
fingere et ingentes animo versare colossos !
Tale nec Idaeis quicquam Telchines in antris
nec stolidus Brontes nec, qui polit arma deorum,
Lemnius exigua potuisset ludere massa.
Nec torva effigies epulisque aliena remissis,
sed qualem parci domus admirata Molorchi
aut Aleae lucis vidit Tegeaea sacerdos ;
qualis et Oetaeis emissus in astra favillis
nectar adhuc torva laetus Junone bibebat :
sic mitis vultus, veluti de pectore gaudens,
hortatur mensas. Tenet haec marcentia fratris
pocula, at haec clavae meminit manus ; aspera sedis
sustinet et cultum Nemeaeo tegmine saxum.
Digna operi fortuna sacro. Pellaeus habebat
regnator laetis numen venerabile mensis
et comitem occasus secum portabat et ortus,
praestabatque libens modo qua diademata dextra
abstulerat dederatque et magnas verterat urbes.
Semper ab hoc animos in crastina bella petebat,
huic acies semper victor narrabat opimas,

sive catenatos Bromio detraxerat Indos
seu clusam magna Babylona refregerat hasta
seu Pelopis terras libertatemque Pelasgam
obruerat bello ; magnoque ex agmine laudum
fertur Thebanos tantum excusasse triumphos.
Ille etiam, magnos fatis rumpentibus actus,
cum traheret letale merum, jam mortis opaca
nube gravis vultus alios in numine caro
aeraque supremis timuit sudantia mensis.
Mox Nasamoniaco decus admirabile regi
possessum ; fortique deo libavit honores
semper atrox dextra perjuroque ense superbus
Hannibal. Italicae perfusum sanguine gentis
diraque Romuleis portantem incendia tectis
oderat, et cum epulas, et cum Lenaea dicaret
dona, deus castris maerens comes ire nefandis,
praecipue cum sacrilega face miscuit arces
ipsius immeritaeque domos ac templa Sagunti
polluit et populis furias immisit honestas.
Nec post Sidonii letum ducis aere potita
egregio plebeia domus. Convivia Syllae
ornabat semper claros intrare penates
assuetum et felix dominorum stemmate signum.
Nunc quoque, si mores humanaque pectora curae
nosse deis, non aula quidem, Tirynthie, nec te
regius ambit honos, sed casta ignaraque culpae
mens domini, cui prisca fides coeptaeque perenne
foedus amicitiae. Scit adhuc florente sub aevo
par magnis Vestinus avis, quem nocte dieque
spirat et in carae vivit complexibus umbrae.
Hic igitur tibi laeta quies, fortissime divum,
Alcide, nec bella vides pugnasque feroces,
sed chelyn et vittas et amantes carmina laurus.
Hic tibi sollemni memorabit carmine, quantus
Iliacas Geticasque domos quantusque nivalem
Stymphalon quantusque jugis Erymanthon aquosis
terrueris, quem te pecoris possessor Hiberi,
quem tulerit saevae Mareoticus arbiter arae.
Hic penetrata tibi spoliataque limina mortis
concinet et flentes Libyae Scythiaeque puellas.
Nec te regnator Macetum nec barbarus umquam
Hannibal aut saevi posset vox horrida Syllae
his celebrare modis. Certe tu, muneris auctor,
non aliis malles oculis, Lysippe, probari.

ODE LYRICA AD VIBIVM MAXIMVM

S4_7

v.1 Jam diu lato sociata campo
fortis heroos, Erato, labores
differ atque ingens opus in minores
contrahe gyros,
tuque, regnator lyricae cohortis,
da novi paulum mihi jura plectri,
si tuas cantu Latio sacravi,
Pindare, Thebas :
Maximo carmen tenuare tempto ;

nunc ab intonsa capienda myrto
serta, nunc major sitis et bibendus
castior amnis.
Quando te dulci Latio remittent
Dalmatae montes, ubi Dite viso
pallidus fossor redit erutoque
concolor auro ?
Ecce me natum propiore terra
non tamen portu retinent amoeno
desides Baiae liticenve notus
Hectoris armis.
Torpor est nostris sine te Camenis,
tardius sueto venit ipse Thymbrae
rector et primis meus ecce metis
haeret Achilles.
Quippe te fido monitore nostra
Thebais multa cruciata lima
temptat audaci fide Mantuanae
gaudia famae.
Sed damus lento veniam, quod alma
prole fundasti vacuos penates.
O diem laetum ! venit ecce nobis
Maximus alter.
Orbitas omni fugienda nisu,
quam premit votis inimicus heres,
optimo poscens (pudet heu !) propinquo
funus amice.
Orbitas nullo tumulata fletu :
stat domo capta cupidus superstes
imminens leti spoliis et ipsum
computat ignem.
Duret in longum generosus infans
perque non multis iter expeditum
crescat in mores patrios avumque
provocet actis.
Tu tuos parvo memorabis enses,
quos ad Eoum tuleras Orontem
signa frenatae moderatus alae
Castore dextro ;
ille ut invicti rapidum secutus
Caesaris fulmen refugis amaram
Sarmatis legem dederit, sub uno
vivere caelo.
Sed tuas artes puer ante discat,
omne quis mundi senium remensus
orsa Sallusti brevis et Timavi
reddis alumnum.

GRATVLATIO AD IVLIVM MENECRATEN

S4_8

Pande fores superum vittataque templa Sabaeis
nubibus et pecudum fibris spirantibus imple,
Parthenope ; clari genus ecce Menecratis auget
tertia jam soboles. Procerum tibi nobile vulgus
crescit et insani solatur damna Vesevi.
Nec solum festas secreta Neapolis aras

ambiat : et socii portus dilectaque miti
terra Dicarcheo nec non plaga cara madenti
Surrentina deo sertis altaria cingat,
materni qua litus avi, quem turba nepotum
circumit et similes contendit reddere vultus.
Gaudeat et Libyca praesignis avunculus hasta,
quaeque sibi genitos putat attollitque benigno
Polla sinu. Macte, o juvenis, qui tanta merenti
lumina das patriae. Dulcis tremit ecce tumultus
tot dominis clamata domus. Procul atra recedat
Invidia atque alio liventia pectora flectat :
his senium longaeque decus virtutis et alba
Atropos et patrius lauros promisit Apollo.
Ergo quod Ausoniae pater augustissimus urbis
jus tibi tergeminae dederat laetabile prolis,
omen erat. Venit totiens Lucina piumque
intravit repetita larem. Sic fertilis, oro,
stet domus et donis numquam mutata sacratis.
Macte, quod et proles tibi saepius aucta virili
robore, sed juveni laetanda et virgo parenti :
aptior his virtus, citius dabit illa nepotes
qualis maternis Helene jam digna palaestris
inter Amyclaeos reptabat candida fratres ;
vel qualis caeli facies, ubi nocte serena
admovere jubar mediae duo sidera lunae.
Sed queror haud faciles, juvenum rarissime, questus
irascorque etiam, quantum irascuntur amantes.
Tantane me decuit vulgari gaudia fama
noscere ? Cumque tibi vagiret tertius infans,
protinus ingenti non venit nuntia cursu
littera, quae festos cumulare altaribus ignes
et redimire chelyn postesque ornare juberet
Albanoque cadum sordentem promere fumo
et cantu signare diem, sed tardus inersque
nunc demum mea vota cano ? tua culpa tuusque
hic pudor. Ulterius sed enim producere questus
non licet ; en hilaris circumstat turba tuorum
defensatque patrem. Quem non hoc agmine vincas ?
Di patrii, quos auguriis super aequora magnis
litus ad Ausonium devexit Abantia classis,
tu, ductor populi longe migrantis, Apollo,
cujus adhuc volucrem laeva cervice sedentem
respiciens blande felix Eumelus adorat,
tuque, Actaea Ceres, cursu cui semper anhelo
votivam taciti quassamus lampada mystae,
et vos, Tyndaridae, quos non horrenda Lycurgi
Taygeta umbrosaeque magis coluere Therapnae :
hos cum plebe sua patrii servate penates.
Sint, qui fessam aevo crebrisque laboribus urbem
voce opibusque juvent viridique in nomine servent.
His placidos genitor mores largumque nitorem
monstret avus, pulchrae studium virtutis uterque.
Quippe et opes et origo sinunt hanc lampade prima
patricias intrare fores, hos pube sub ipsa,
si modo prona bonis invicti Caesaris adsint
numina, Romulei limen pulsare senatus.

HENDECASYLLABI IOCOSI AD PLOTIVM GRYPVM

S4_9

Est sane jocus iste, quod libellum
misisti mihi, Grype, pro libello.
Urbanum tamen hoc potest videri,
si post hoc aliquid mihi remittas ;
nam si ludere, Grype, perseveras,
non ludis. Licet, ecce, computemus !
Noster purpureus novusque charta
et binis decoratus umbilicis,
praeter me mihi constitit decussis :
tu rosum tineis situque putrem,
quales aut Libycis madent olivis
aut tus Niliacum piperve servant
aut Byzantiacos colunt lacertos,
nec saltem tua dicta continentem,
quae trino juvenis foro tonabas,
aut centum prope judices, priusquam
te Germanicus arbitrum sequenti
annonae dedit omniumque late
praefecit stationibus viarum,
sed Bruti senis oscitationes
de capsa miseri libellionis
emptum plus minus asse Gaiano
donas. Usque adeone defuerunt
caesis pillea suta de lacernis
vel mantelia luridaeve mappae,
chartae Thebaicaeve Caricaeve ?
Nusquam turbine conditus ruenti
prunorum globus atque cottanorum ?
non enlychnia sicca, non replictae
bulborum tunicae ? Nec ova tantum
nec lenes halicae, nec asperum far ?
Nusquam Cinyphiis vagata campis
curvarum domus uda coclearum ?
Non lardum grave debilisve perna ?
Non Lucanica, non graves Falisci,
non sal oxyporumve caseusve,
aut panes nitidantis aphronitri
vel passum psithiis suis recoctum,
dulci defruta vel lutosa caeno ?
Quantum nec dare cereos olentes,
cultellum tenuesve codicillos ?
Ollares, rogo, non licebat uvas,
Cumano patinas in orbe tortas
aut unam dare synthesin (quid horres ?)
alborum calicum atque caccaborum ?
Sed certa velut aequus in statera
nil mutas, sed idem mihi rependis.
Quid si, cum bene mane semicrudus
inlatam tibi dixero salutem,
et tu me vicibus domi salutes ?
Aut, cum me dape juveris opima,
exspectes similes et ipse cenas ?
Irascor tibi, Grype. Sed valebis ;
tantum ne mihi, quo soles lepore,
et nunc hendecasyllabos remittas.

EPICEDION IN PRISCILLAM

S5_1
Si manus aut similes docilis mihi fingere ceras
aut ebur impressis aurumve animare figuris,
hinc, Priscilla, tuo solacia grata marito
conciperem. Namque egregia pietate meretur,
ut vel Apelleo vultus signata colore,
Phidiaca vel nata manu reddare dolenti.
Sic auferre rogis umbram conatur et ingens
certamen cum Morte gerit curasque fatigat
artificum inque omni te quaerit amare metallo.
Sed mortalis honos, agilis quem dextra laborat.
Nos tibi, laudati juvenis rarissima conjunx,
longa nec obscurum finem latura perenni
temptamus dare justa lyra, modo dexter Apollo
quique venit juncto mihi semper Apolline Caesar
annuat : haut alio melius condere sepulcro.
Sera quidem tanto struitur medicina dolori,
altera cum volucris Phoebi rota torqueat annum ;
sed cum plaga recens et adhuc in vulnere primo
nigra domus, questu miseram qua accessus ad aurem
conjugis orbati, tunc flere et scindere vestes
et famulos lassare greges et vincere planctus
Fataque et injustos rabidis pulsare querelis
caelicolas solamen erat. Licet ipse levandos
ad gemitus silvis comitatus et amnibus Orpheus
adforet atque omnis pariter matertera vatem,
omnis Apollineus tegeret Bacchique sacerdos :
nil cantus, nil fila deis pallentis Averni
Eumenidumque audita comis mulcere valerent ;
tantus in attonito regnabat pectore luctus.
Nunc etiam ad tactus refugit jam plana cicatrix,
dum canimus, gravibusque oculis uxorius instat
imber. Habentne pios etiamnum haec lumina fletus ?
Mira fides ! citius genetrix Sipylea feretur
exhausisse genas, citius Tithonida maesti
deficient rores aut exsatiata fatiscet
mater Achilleis hiemes adfrangere bustis.
Macte animi ! notat ista deus, qui flectit habenas
orbis et humanos propior Jove digerit actus,
maerentemque videt lectique arcana ministri.
Hinc etiam documenta capit, quod diligis umbram
et colis exsequias. Hic est castissimus ardor,
hic amor a domino meritus censore probari.
Nec mirum, si vos collato pectore mixtos
junxit inabrupta concordia longa catena.
Illa quidem nuptumque prior taedasque marito
passa alio, sed te ceu virginitate jugatum
visceribus totis animaque amplexa fovebat ;
qualiter aequaevo sociatam palmite vitem
ulmus amat miscetque nemus ditemque precatur
autumnum et caris gaudet redimita racemis.
Laudantur proavis seu pulchrae munere formae
quae morum caruere bonis falsaeque potentes
laudis egent verae : tibi quamquam et origo niteret

et felix species multumque optanda maritis,
ex te major honos, unum novisse cubile,
unum secretis agitare sub ossibus ignem.
Illum nec Phrygius vitiasset raptor amorem
Dulichiive proci nec qui fraternus adulter
casta Mycenaeo conubia polluit auro.
Si Babylonos opes, Lydae si pondera gazae
Indorumque dares Serumque Arabumque potentes
divitias, mallet cum paupertate pudica
intemerata mori vitamque rependere famae.
Nec frons triste rigens nimiusque in moribus horror,
sed simplex hilarisque fides et mixta pudori
gratia. Quod si anceps metus ad majora vocasset,
illa vel armiferas pro conjuge laeta catervas
fulmineosque ignes mediique pericula ponti
exciperet. Melius, quod non adversa probarunt,
quae tibi cura tori, quantus pro conjuge pallor.
Sed meliore via dextros tua vota marito
promeruere deos, dum nocte dieque fatigas
numina, dum cunctis supplex advolveris aris
et mitem genium domini praesentis adoras.
Audita es, venitque gradu Fortuna benigno.
Vidit quippe pii juvenis navamque quietem
intactamque fidem succinctaque pectora curis
et vigiles sensus et digna evolvere tantas
sobria corda vices, vidit, qui cuncta suorum
novit et inspectis ambit latus omne ministris.
Nec mirum : videt ille ortus obitusque, quid auster,
quid boreas hibernus agat, ferrique togaeque
consilia atque ipsam mentem probat. Ille jubatis
molem immensam umeris et vix tractabile pensum
imposuit (nec enim numerosior altera sacra
cura domo), magnum late dimittere in orbem
Romulei mandata ducis viresque modosque
imperii tractare manu ; quae laurus ab Arcto,
quid vagus Euphrates, quid ripa binominis Histri,
quid Rheni vexilla ferant, quantum ultimus orbis
cesserit et refugo circumsona gurgite Thyle
(omnia nam laetas pila attollentia frondes,
nullaque famosa signatur lancea penna) ;
praeterea, fidos dominus si dividat enses,
pandere, quis centum valeat frenare, maniplos
inter missus eques, quis praecepisse cohorti,
quem deceat clari praestantior ordo tribuni,
quisnam frenigerae signum dare dignior alae ;
mille etiam praenosse vices, an merserit agros
Nilus, an imbrifero Libye sudaverit austro ;
cunctaque si numerem, non plura interprete virga
nuntiat ex celsis ales Tegeaticus astris,
quaeque cadit liquidas Junonia virgo per auras
et picturato pluvium ligat aera gyro
quaeque tuas laurus volucri, Germanice, cursu
Fama vehit praegressa diem tardumque sub astris
Arcada et in medio linquit Thaumantida caelo.
Qualem te superi, Priscilla, hominesque benigno
aspexere die, cum primum ingentibus actis
admotus conjunx ! Vicisti gaudia cene
ipsius, effuso dum pectore prona sacratos

ante pedes avide domini tam magna merentis
volveris. Aonio non sic in vertice gaudet,
quam pater arcani praefecit hiatibus antri
Delius, aut primi cui jus venerabile thyrsi
Bacchus et attonitae tribuit vexilla catervae.
Nec tamen hic mutata quies probitasve secundis
intumuit : tenor idem animo moresque modesti
fortuna crescente manent. Fovet anxia curas
conjugis hortaturque simul flectitque labores.
Ipsa dapes modicas et sobria pocula tradit,
exemplumque ad erile monet ; velut Apula conjunx
agricolae parci vel sole infecta Sabino,
quae videt emeriti jam prospectantibus astris
tempus adesse viri, propere mensasque torosque
instruit expectatque sonum redeuntis aratri.
Parva loquor. Tecum gelidas comes illa per Arctos
Sarmaticasque hiemes Histrumque et pallida Rheni
frigora, tecum omnes animo durata per aestus
et, si castra darent, vellet gestare pharetras,
vellet Amazonia latus intercludere pelta ;
dum te pulverea bellorum nube videret
Caesarei prope fulmen equi divinaque tela
vibrantem et magnae sparsum sudoribus hastae.
Hactenus alma chelys. Tempus nunc ponere frondes,
Phoebe, tuas maestaque comam damnare cupresso.
Quisnam impacata consanguinitate ligavit
Fortunam Invidiamque deus ? Quis jussit iniquas
aeternum bellare deas ? Nullamne notavit
illa domum, torvo quam non haec lumine figat
protinus et saeva proturbet gaudia dextra ?
Florebant hilares inconcussique penates :
nil maestum. Quid enim, quamvis infida levisque,
Caesare tam dextro posset Fortuna timeri ?
Invenere viam liventia Fata, piumque
intravit vis saeva larem. Sic plena maligno
adflantur vineta Noto, sic alta senescit
imbre seges nimio, rapidae sic obvia puppi
invidet et velis adnubilat aura secundis.
Carpitur eximium Fato Priscilla decorem ;
qualiter alta comam silvarum gloria pinus
seu Jovis igne malo seu jam radice soluta
deficit et nulli spoliata remurmurat aurae.
Quid probitas aut casta fides, quid numina prosunt
culta deum ? Furvae miseram circum undique leti
vallavere plagae, tenduntur dura sororum
licia et exacti superest pars ultima fili.
Nil famuli coetus, nil ars operosa medentum
auxiliata malis ; comites tamen undique ficto
spem simulant vultu, flentem notat illa maritum.
Ille modo infernae nequiquam flumina Lethes
incorrupta rogat, nunc anxius omnibus aris
inlacrimat signatque fores et pectore terget
limina ; nunc magni vocat exorabile numen
Caesaris. Heu durus fati tenor ! Estne quod illi
non liceat ? Quantae poterant mortalibus annis
accessisse morae si tu, pater, omne teneres
arbitrium ? caeco gemeret Mors clusa barathro
longius et vacuae posuissent stamina Parcae.

Jamque cadunt vultus oculisque novissimus error
optunsaeque aures, nisi cum vox sola mariti
noscitur ; illum unum media de morte reversa
mens videt, illum aegris circumdat fortiter ulnis
immotas obversa genas, nec sole supremo
lumina sed dulci mavult satiare marito.
Tum sic unanimum moriens solatur amantem :
"Pars animae victura meae, cui linquere possim
o utinam, quos dura mihi rapit Atropos, annos :
parce, precor, lacrimis, saevo ne concute planctu
pectora, nec crucia fugientem conjugis umbram.
Linquo equidem thalamos, salvo tamen ordine mortis
quod prior : exegi longa potiora senecta
tempora ; vidi omni pridem te flore nitentem,
vidi altae propius propiusque accedere dextrae.
Non in te Fatis, non jam caelestibus ullis
arbitrium : mecum ista fero. Tu limite coepto
tende libens sacrumque latus geniumque potentem
inrequietus ama. Nunc, quod cupis ipse juberi,
da Capitolinis aeternum sedibus aurum,
quo niteat sacri centeno pondere vultus
Caesaris et propriae signet cultricis amorem.
Sic ego nec Furias nec deteriora videbo
Tartara et Elysias felix admittar in oras."
Haec dicit labens sociosque amplectitur artus
haerentemque animam non tristis in ora mariti
transtulit et cara pressit sua lumina dextra.
At juvenis magno flammatus pectora luctu
nunc implet saevo viduos clamore penates,
nunc ferrum laxare cupit, nunc ardua tendit
in loca (vix retinent comites), nunc ore ligato
incubat amissae mersumque in corde dolorem
saevus agit, qualis conspecta conjuge segnis
Odrysius vates positis ad Strymona plectris
obstupuit tristemque rogum sine carmine flevit.
Ille etiam erecte rupisset tempora vitae,
ne tu Tartareum chaos incomitata subires,
set prohibet mens fida ducis mirandaque sacris
imperiis et major amor. Quis carmine digno
exsequias et dona malae feralia pompae
perlegat ? Omne illic stipatum examine longo
ver Arabum Cilicumque fluit floresque Sabaei
Indorumque arsura seges praereptaque templis
tura, Palaestini simul Hebraeique liquores
Coryciaeque comae Cinyreaque germina ; et altis
ipsa toris Serum Tyrioque umbrata recumbit
tegmine. Sed toto spectatur in agmine conjunx
solus ; in hunc magnae flectuntur lumina Romae
ceu juvenes natos suprema ad busta ferentem :
is dolor in vultu, tantum crinesque genaeque
noctis habent. Illam tranquillo fine solutam
felicemque vocant, lacrimas fudere marito.
Est locus, ante Urbem qua primum nascitur ingens
Appia quaque Italo gemitus Almone Cybebe
ponit et Idaeos jam non reminiscitur amnis.
Hic te Sidonio velatam molliter ostro
eximius conjunx (nec enim fumantia busta
clamoremque rogi potuit perferre) beato

composuit, Priscilla, toro. Nil longior aetas
carpere, nil aevi poterunt vitiare labores :
sic cautum membris, tantas venerabile marmor
spirat opes. Mox in varias mutata novaris
effigies : hoc aere Ceres, hoc lucida Gnosis,
illo Maia tholo, Venus hoc non improba saxo.
Accipiunt vultus haud indignata decoros
numina : circumstant famuli consuetaque turba
obsequiis, tunc rite tori mensaeque parantur
assiduae. Domus ista, domus ! quis triste sepulcrum
dixerit ? Hac merito visa pietate mariti
protinus exclames : "Est hic, agnosco, minister
illius, aeternae modo qui sacraria genti
condidit inque alio posuit sua sidera caelo."
Sic, ubi magna novum Phario de litore puppis
solvit iter jamque innumeros utrimque rudentes
lataque veliferi porrexit brachia mali
invasitque vias, in eodem angusta phaselos
aequore et immensi partem sibi vindicat austri.
Quid nunc immodicos, juvenum lectissime, fletus
corde foves longumque vetas exire dolorem ?
Nempe times ne Cerbereos Priscilla tremescat
latratus ? Tacet ille piis ; ne tardior adsit
navita proturbetque vadis ? Vehit ille merentes
protinus et manes placidus locat hospite cumba.
Praeterea, si quando pio laudata marito
umbra venit, jubet ire faces Proserpina laetas
egressasque sacris veteres heroidas antris
lumine purpureo tristes laxare tenebras
sertaque et Elysios animae praesternere flores.
Sic manes Priscilla subit ; ibi supplice dextra
pro te Fata rogat, reges tibi tristis Averni
placat, ut expletis humani finibus aevi
pacantem terras dominum juvenemque relinquas
ipse senex. Certae jurant in vota sorores.

LAVDES CRISPINI VETTI BOLANI FILII

S5_2
Rura meus Tyrrhena petit saltusque Tagetis
Crispinus ; nec longa mora est aut avia tellus ;
et mea secreto velluntur pectora morsu,
udaque turgentes impellunt lumina guttas,
ceu super Aegaeas hiemes abeuntis amici
vela sequar spectemque ratem jam fessus ab altis
rupibus atque oculos longo querar aere vinci.
Quid ? si militiae jam te, puer inclite, primae
clara rudimenta et castrorum dulce vocaret
auspicium, quanto manarent gaudia fletu
quosve darem amplexus ! etiamne optanda propinquis
tristia ? (ut octonos bis jam tibi circuit orbes
vita, sed angustis animus robustior annis,
succumbitque oneri et mentem sua non capit aetas).
Nec mirum : non te series inhonora parentum
obscurum proavis et priscae lucis egentem
plebeia de stirpe tulit ; non sanguine cretus
turmali trabeaque recens et paupere clavo

augustam sedem et Latii penetrale senatus
advena pulsasti, sed praecedente tuorum
agmine. Romulei qualis per jugera Circi,
cum pulcher visu, titulis generosus avitis
exspectatur equus, cujus de stemmate longo
felix demeritos habet admissura parentes,
illum omnes acuunt plausus, illum ipse volantem
pulvis et incurvae gaudent agnoscere metae :
sic te, clare puer, genitum sibi Curia sensit,
primaque patricia clausit vestigia luna.
Mox Tyrios ex more sinus tunicamque potentem
agnovere umeri. Sed enim tibi magna parabat
ad titulos exempla pater. Quippe ille juventam
protinus ingrediens pharetratum invasit Araxen
belliger indocilemque fero servire Neroni
Armeniam. Rigidi summam Mavortis agebat
Corbulo, sed comitem belli sociumque laborum
ille quoque egregiis multum miratus in armis
Bolanum ; atque illi curarum asperrima suetus
credere partirique metus, quod tempus amicum
fraudibus, exerto quaenam bona tempora bello,
quae suspecta fides aut quae fuga vera ferocis
Armenii. Bolanus iter praenosse timendum,
Bolanus tutis juga quaerere commoda castris,
metiri Bolanus agros, aperire malignas
torrentum nemorumque moras tantamque verendi
mentem implere ducis jussisque ingentibus unus
sufficere. Ipsa virum norat jam barbara tellus,
ille secundus apex bellorum et proxima cassis.
Sic Phryges attoniti, quamquam Nemeaea viderent
arma Cleonaeusque acies impelleret arcus,
pugnante Alcide tamen et Telamona timebant.
Disce, puer, (nec enim externo monitore petendus
virtutis tibi pulcher amor : cognata ministret
laus animos. Aliis Decii reducesque Camilli
monstrentur) tu disce patrem, quantusque negantem
fluctibus occiduis fesso usque Hyperione Thylen
intrarit mandata gerens quantusque potentis
mille urbes Asiae sortito rexerit anno,
imperium mulcente toga. Bibe talia pronis
auribus, haec certent tibi conciliare propinqui,
haec iterent comites praecepta senesque paterni.
Jamque alio moliris iter nec deside passu
ire paras. Nondum validae tibi signa juventae
inrepsere genis, et adhuc tenor integer aevi ;
nec genitor juxta ; fatis namque haustus iniquis
occidit et geminam prolem sine praeside linquens ;
nec saltem teneris ostrum puerile lacertis
exuit albentique umeros induxit amictu.
Quem non corrupit pubes effrena novaeque
libertas properata togae ? ceu nescia falcis
silva comas tollit fructumque exspirat in umbras.
At tibi Pieriae tenero sub pectore curae
et pudor et docti legem sibi dicere mores ;
tunc hilaris probitas et frons tranquilla nitorque
luxuriae confine tenens pietasque per omnes
dispensata modos ; aequaevo cedere fratri
mirarique patrem miseraeque ignoscere matri

admonuit fortuna domus. Tibine illa nefanda
pocula letalesque manu componere sucos
evaluit, qui voce potes praevertere morsus
serpentum atque omnis vultu placare novercas ?
Infestare libet manes meritoque precatu
pacem auferre rogis ; sed te, puer optime, cerno
flectentem justis et talia dicta parantem :
"Parce, precor, cineri : fatum illud et ira nocentum
Parcarum crimenque dei, mortalia quisquis
pectora sero videt nec primo in limine sistit
conatus scelerum atque animos infanda parantes.
Excidat illa dies aevo nec postera credant
saecula. Nos certe taceamus et obruta multa
nocte tegi propriae patiamur crimina gentis.
Exegit poenas, hominum cui cura suorum,
quo Pietas auctore redit terrasque revisit,
quem timet omne nefas. Satis haec lacrimandaque nobis
ultio. Quin saevas utinam exorare liceret
Eumenidas timidaeque avertere Cerberon umbrae
immemoremque tuis citius dare manibus amnem."
Macte animo, juvenis ! sed crescunt crimina matris.
Nec tantum pietas, sed protinus ardua virtus
affectata tibi. Nuper cum forte sodalis
immeritae falso palleret crimine famae,
erigeretque Forum succinctaque judice multo
surgeret et castum vibraret Julia fulmen,
tu, quamquam non ante forum legesque severas
passus sed tacita studiorum occultus in umbra,
defensare metus adversaque tela subisti
pellere, inermis adhuc et tiro, paventis amici.
Haud umquam tales aspexit Romulus annos
Dardaniusque senex medii bellare togata
strage Fori. Stupuere patres temptamina tanta
conatusque tuos, nec te reus ipse timebat.
Par vigor et membris, promptaeque ad fortia vires
sufficiunt animo atque ingentia jussa sequuntur.
Ipse ego te nuper Tiberino in litore vidi,
qua Tyrrhena vadis Laurentibus aestuat unda,
tendentem cursus vexantemque ilia nuda
calce ferocis equi, vultu dextraque minacem
(si qua fides dictis, stupui armatumque putavi) :
Gaetulo sic pulcher equo Trojanaque quassans
tela novercales ibat venator in agros
Ascanius miseramque patri flagrabat Elissam ;
Troilus haut aliter gyro leviore minantes
eludebat equos, aut quem de turribus altis
Arcadas Ogygio versantem in pulvere metas
spectabant Tyriae non torvo lumine matres.
Ergo age (nam magni ducis indulgentia pulsat
certaque dat votis hilaris vestigia frater),
surge animo et fortes castrorum concipe curas.
Monstrabunt acies Mavors Actaeaque virgo,
flectere Castor equos, umeris quatere arma Quirinus,
qui tibi jam tenero permisit plaudere collo
nubigenas clipeos intactaque caedibus arma.
Quasnam igitur terras, quem Caesaris ibis in orbem ?
Arctoosne amnes et Rheni fracta natabis
flumina an aestiferis Libyae sudabis in arvis ?

An juga Pannoniae mutatoresque domorum
Sauromatas quaties ? An te septenus habebit
Hister et umbroso circumflua conjuge Peuce ?
An Solymum cinerem palmetaque capta subibis
non sibi felices silvas ponentis Idymes ?
Quod si te magno tellus frenata parenti
accipiat, quantum ferus exsultabit Araxes,
quanta Caledonios attollet gloria campos !
cum tibi longaevus referet trucis incola terrae :
"Hic suetus dare jura parens, hoc cespite turmas
adfari ; vicis speculas castellaque longe
(aspicis ?) ille dedit cinxitque haec moenia fossa ;
belligeris haec dona deis, haec tela dicavit
(cernis adhuc titulos), hunc ipse vocantibus armis
induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno."
Qualiter in Teucros victricia bella paranti
ignotum Pyrrho Phoenix narrabat Achillem.
Felix qui viridi fidens, Optate, juventa
durabis quascumque vias vallumque subibis,
forsan et ipse latus (sic numina principis adsint)
cinctus et unanimi comes indefessus amici,
quo Pylades ex more pius, quo Dardana gessit
bella Menoetiades. Quippe haec concordia vobis,
hic amor est duretque precor. Nos fortior aetas
jam fugit ; hinc votis animum precibusque juvabo
et mihi ! sed questus solitos si forte ciebo
et mea Romulei venient ad carmina patres,
tu deeris, Crispine, mihi, cuneosque per omnes
te meus absentem circumspectabit Achilles.
Sed venies melior (vatum non irrita currunt
omina), quique aquilas tibi nunc et castra recludit,
idem omnes perferre gradus cingique superbis
fascibus et patrias dabit insedisse curules.
Sed quis ab excelsis Trojanae collibus Albae,
unde suae juxta prospectat moenia Romae
proximus ille deus, Fama velocior intrat
nuntius atque tuos implet, Crispine, penates ?
Dicebam : certe vatum non irrita currunt
auguria. En, ingens reserat tibi limen honorum
Caesar et Ausonii committit munia ferri.
Vade, puer, tantisque enixus suffice donis,
felix, qui magno jam nunc sub praeside juras
cuique sacer primum tradit Germanicus ensem.
Non minus hoc, fortis quam si tibi panderet ipse
Bellipotens aquilas torvaque induceret ora
casside. Vade alacer majoraque disce mereri.

EPICEDION IN PATREM SVVM

S5_3

Ipse malas vires et lamentabile carmen
Elysio de fonte mihi pulsumque sinistrae
da, genitor praedocte, lyrae. Neque enim antra moveri
Delia nec solitam fas est impellere Cirrham
te sine. Corycia quicquid modo Phoebus in umbra,
quicquid ab Ismariis monstrarat collibus Euhan,
dedidici. Fugere meos Parnasia crines

vellera, funestamque hederis inrepere taxum
extimui trepidamque (nefas !) arescere laurum.
Certe ego, magnanimum qui facta attollere regum
ibam altum spirans Martemque aequare canendo,
quis sterili mea corda situ, quis Apolline merso
frigida damnatae praeduxit nubila menti ?
Stant circum attonitae vatem et nil dulce sonantem
nec digitis nec voce, deae. Dux ipsa silenti
fulta caput cithara, qualis post Orphea raptum
astitit, Hebre, tibi cernens jam surda ferarum
agmina et immotos sublato carmine lucos.
At tu seu membris emissus in ardua tendens
fulgentisque plagas rerumque elementa recenses,
quis deus, unde ignes, quae ducat semita solem,
quae minuat Phoeben quaeque integrare latentem
causa queat, notique modos extendis Arati,
seu tu Lethaei secreto in gramine campi
concilia heroum juxta manesque beatos
Maeonium Ascraeumque senem non segnior umbra
accolis alternumque sonas et carmina misces :
da vocem magno, pater, ingeniumque dolori.
Nam me ter relegens caelo terque ora retexens
Luna videt residem nullaque Heliconide tristes
solantem curas ; tuus ut mihi vultibus ignis
inrubuit cineremque oculis umentibus hausi,
vilis honos studiis. Vix haec in munera solvo
primum animum tacitisque situm depellere curis
nunc etiam labente manu nec lumine sicco
ordior adclinis tumulo, quo molle quiescis
jugera nostra tenens, ubi post Aeneia fata
stellatus Latiis ingessit montibus Albam
Ascanius, Phrygio dum pingues sanguine campos
odit et infaustae regnum dotale novercae.
Hic ego te (nam Sicanii non mitius halat
aura croci, dites nec si tibi rara Sabaei
cinnama, odoratas nec Arabs decerpsit aristas)
inferni cum laude laci sed carmine plango
Pierio ; sume et gemitus et vulnera nati
et lacrimas, rari quas umquam habuere parentes.
Atque utinam fortuna mihi dare manibus aras,
par templis opus, aeriamque educere molem,
Cyclopum scopulos ultra atque audacia saxa
Pyramidum, et magno tumulum praetexere luco.
Illic et Siculi superassem dona sepulcri
et Nemees lucum et Pelopis sollemnia trunci.
Illic Oebalio non finderet aera disco
Graiorum vis nuda virum, non arva rigaret
sudor equum aut putri sonitum daret ungula fossa ;
sed Phoebi simplex chorus, et frondentia vatum
praemia laudato, genitor, tibi rite ligarem.
Ipse madens oculis, umbrarum animaeque sacerdos,
praecinerem gemitum, cui te nec Cerberus omni
ore nec Orpheae quirent avertere leges.
Atque tibi moresque tuos et facta canentem
fors et magniloquo non posthabuisset Homero,
tenderet et torvo pietas aequare Maroni.
Cur magis incessat superos et aena sororum
stamina, quae tepido genetrix super aggere nati

orba sedet vel quae primaevi conjugis ignem
aspicit obstantesque manus turbamque tenentem
vincit in ardentem, liceat, moritura maritum ?
Major ab his forsan superos et Tartara pulsem
invidia : externis etiam miserabile visu
funus eat. Sed nec modo se Natura dolenti
nec Pietas injusta dedit : mihi limine primo
fatorum et viridi, genitor, ceu raptus ab aevo
Tartara dura subis. Nec enim Marathonia virgo
parcius extinctum saevorum crimine agrestum
fleverit Icarium Phrygia quam turre cadentem
Astyanacta parens. Laqueo quin illa supremo
inclusit gemitus : at te post funera magni
Hectoris Haemonio pudor est servisse marito.
Non ego, quas fati certus sibi morte canora
inferias praemittit olor nec rupe quod atra
Tyrrhenae volucres nautis praedulce minantur,
in patrios adhibebo rogos ; non murmure trunco
quod gemit et durae queritur Philomela sorori :
nota nimis vati. Quis non in funere cunctos
Heliadum ramos lacrimosaque germina dixit
et Phrygium silicem, atque ausum contraria Phoebo
carmina nec fida gavisam Pallada buxo ?
Te Pietas oblita virum revocataque caelo
Justitia et gemina plangat Facundia lingua
et Pallas doctique cohors Heliconia Phoebi,
quis labor Aonios seno pede ducere campos
et quibus Arcadia carmen testudine mensis
Cydalibem nomenque fuit, quosque orbe sub omni
ardua septena numerat Sapientia fama,
qui furias regumque domos aversaque caelo
sidera terrifico super intonuere cothurno,
et quis lasciva vires tenuare Thalia
dulce vel heroos gressu truncare tenores.
Omnia namque animo complexus et omnibus usus,
qua fandi vis lata patet, sive orsa libebat
Aoniis vincire modis seu voce soluta
spargere et effreno nimbos aequare profatu.
Exsere semirutos subito de pulvere vultus,
Parthenope, crinemque adflato monte sepultum
pone super tumulos et magni funus alumni,
quo non Monychiae quicquam praestantius arces
doctaque Cyrene Sparteve animosa creavit.
Si tu stirpe vacans famaeque obscura jaceres
nil gentile tenens, illo te cive probabas
Graiam atque Euboico majorum sanguine duci.
Illa tuis totiens praestant se tempora sertis
cum stata laudato caneret quinquennia versu
ora supergressus regis Pylii oraque regis
Dulichii speciemque, comam subnexus utroque.
Non tibi deformes obscuri sanguinis ortus
nec sine luce genus, quamquam fortuna parentum
artior expensis. Etenim te divite ritu
ponere purpureos Infantia legit amictus
stirpis honore datos et nobile pectoris aurum.
Protinus exorto dextrum risere sorores
Aonides, puerique chelyn summisit et ora
imbuit amne sacro jam tum mihi blandus Apollo.

Nec simplex patriae decus, et natalis origo
pendet ab ambiguo geminae certamine terrae
te de gente suum Latiis ascita colonis
Graia refert Hyele, gravis, heu ! qua puppe magister
excidit et mediis miser evigilavit in undis ;
major at inde suum longo probat ordine vitae
[lacune]
Maeoniden aliaeque aliis natalibus urbes
diripiunt cunctaeque probant ; non omnibus ille
verus, alit victos immanis gloria falsi.
Atque ibi dum profers annos vitamque salutas,
protinus ad patrii raperis certamina lustri
vix implenda viris, laudum festinus et audax
ingenii. Stupuit primaeva ad carmina plebes
Euboea et natis te monstravere parentes.
Inde frequens pugnae nulloque ingloria sacro
vox tua : non totiens victorem Castora gyro
nec fratrem caestu virides clausere Therapnae.
Sin pronum vicisse domi, quid Achaea mereri
praemia nunc ramis Phoebi nunc gramine Lernae
nunc Athamantea protectum tempora pinu,
cum totiens lassata tamen nusquam avia frondes
abstulit aut alium tetigit Victoria crinem ?
Hinc tibi vota patrum credi generosaque pubes
te monitore regi, mores et facta priorum
discere, quis casus Trojae, quam tardus Ulixes,
quantus equum pugnasque virum decurrere versu
Maeonides quantumque pios ditarit agrestes
Ascraeus Siculusque senex, qua lege recurrat
Pindaricae vox flexa lyrae volucrumque precator
Ibycus et tetricis Alcman cantatus Amyclis
Stesichorusque ferox saltusque ingressa viriles
non formidata temeraria Chalcide Sappho,
quosque alios dignata chelys. Tu pandere doctus
carmina Battiadae latebrasque Lycophronis atri
Sophronaque implicitum tenuisque arcana Corinnae.
Sed quid parva loquor ? Tu par assuetus Homero
ferre jugum senosque pedes aequare solutis
versibus et numquam passu breviore relinqui.
Quid mirum, patria si te petiere relicta,
quos Lucanus ager, rigidi quos jugera Dauni,
quos Veneri plorata domus neglectaque tellus
Alcidae vel quos e vertice Surrentino
mittit Tyrrheni speculatrix virgo profundi,
quos propiore sinu lituo remoque notatus
collis et Ausonii pridem laris hospita Cyme
quosque Dicarchei portus Baianaque mittunt
litora, qua mediis alte permissus anhelat
ignis aquis et operta domos incendia servant ?
Sic ad Avernales scopulos et opaca Sibyllae
antra rogaturae veniebant undique gentes ;
illa minas divum Parcarumque acta canebat
quamvis decepto vates non irrita Phoebo.
Mox et Romuleam stirpem proceresque futuros
instruis inque patrum vestigia ducere perstas.
Sub te Dardanius facis explorator opertae,
qui Diomedei celat penetralia furti,
crevit et inde sacrum didicit puer ; arma probatis

monstrasti Saliis praesagumque aethera certis
auguribus ; cui Chalcidicum fas volvere carmen,
cur Phrygii lateat coma flaminis, et tua multum
verbera succincti formidavere Luperci.
Et nunc ex illo forsan grege gentibus alter
jura dat Eois, alter compescit Hiberas,
alter Achaemenium secludit Zeumate Persen,
hi dites Asiae populos, hi Pontica frenant,
hi fora pacificis emendant fascibus, illi
castra pia statione tenent : tu laudis origo.
Non tibi certassent juvenilia fingere corda
Nestor et indomiti Phoenix moderator alumni
quique tubas acres lituosque audire volentem
Aeaciden alio frangebat carmine Chiron.
Talia dum celebras, subitam civilis Erinys
Tarpeio de monte facem Phlegraeaque movit
proelia. Sacrilegis lucent Capitolia taedis,
et Senonum furias Latiae sumpsere cohortes.
Vix requies flammae necdum rogus ille deorum
siderat, excisis cum tu solacia templis
impiger et multum facibus velocior ipsis
concinis ore pio captivaque fulmina defles.
Mirantur Latii proceres ultorque deorum
Caesar, et e medio divum pater annuit igni.
Jamque et flere pio Vesuvina incendia cantu
mens erat et gemitum patriis impendere damnis,
cum pater exemptum terris ad sidera montem
sustulit et late miseras dejecit in urbes.
Me quoque vocales lucos Boeotaque tempe
pulsantem, cum stirpe tua descendere dixi,
admisere deae ; nec enim mihi sidera tantum
aequoraque et terras, quae mos debere parenti,
sed decus hoc quodcumque lyrae primusque dedisti
non vulgare loqui et famam sperare sepulcro.
Qualis eras, Latios quotiens ego carmine patres
mulcerem felixque tui spectator adesses
muneris ! Heu quali confusus gaudia fletu
vota piosque metus inter laetumque pudorem !
Quam tuus ille dies, quam non mihi gloria major !
Talis Olympiaca juvenem cum spectat harena
qui genuit, plus ipse ferit, plus corde sub alto
caeditur ; attendunt cunei, spectatur Achaeis
ille magis, crebro dum lumina pulveris haustu
obruit et prensa vovet exspirare corona.
Ei mihi quod tantum patrias ego vertice frondes
solaque Chalcidicae Cerealia dona coronae
te sub teste tuli ! Qualem te Dardanus Albae
vix cepisset ager, si per me serta tulisses
Caesarea donata manu ! Quod subdere robur
illa dies, quantum potuit dempsisse senectae !
Nam quod me mixta quercus non pressit oliva
et fugit speratus honos : quam dulce parentis
invida Tarpei caperes ! Te nostra magistro
Thebais urguebat priscorum exordia vatum ;
tu cantus stimulare meos, tu pandere facta
heroum bellique modos positusque locorum
monstrabas. Labat incerto mihi limite cursus
te sine et orbatae caligant vela carinae.

Nec solum larga memet pietate fovebas :
talis et in thalamos. Una tibi cognita taeda
conubia, unus amor. Certe sejungere matrem
jam gelidis nequeo bustis ; te sentit habetque,
te videt et tumulos ortuque obituque salutat,
ut Pharios aliae ficta pietate dolores
Mygdoniosque colunt et non sua funera plorant.
Quid referam expositos servato pondere mores ?
Quae pietas, quam vile lucrum, quae cura pudoris,
quantus amor recti ! Rursusque, ubi dulce remitti,
gratia quae dictis ! Animo quam nulla senectus !
His tibi pro meritis famam laudesque benignas
judex cura deum, nulloque e vulnere tristem
concessit. Raperis, genitor, non indigus aevi,
non nimius, trinisque decem quinquennia lustris
juncta ferens. Sed me pietas numerare dolorque
non sinit, o Pylias aevi transcendere metas
et Teucros aequare senes, o digne videre
me similem ! Sed nec leti tibi janua tristis :
quippe leves causae, nec segnis labe senili
exitus instanti praemisit membra sepulcro,
sed te torpor iners et mors imitata quietem
explicuit falsoque tulit sub Tartara somno.
Quos ego tunc gemitus (comitum manus anxia vidit,
vidit et exemplum genetrix gavisaque novit),
quae lamenta tuli ! Veniam concedite, manes,
fas dixisse, pater : non tu mihi plura dedisses.
Felix ille patrem vacuis circumdedit ulnis ;
vellet et Elysia quamvis in sede locatum
abripere et Danaas iterum portare per umbras,
temptantem et vivos molitum in Tartara gressus
detulit infernae vates longaeva Dianae ;
sic chelyn Odrysiam pigro transmisit Averno
causa minor, sic Thessalicis Admetus in oris ;
si lux una retro Phylaceida rettulit umbram,
cur nihil exoret, genitor, chelys aut tua manes
aut mea ? Fas mihi sic patrios contingere vultus,
fas junxisse manus, et lex quaecumque sequatur.
At vos, umbrarum reges Aetnaeaque Juno,
si laudanda precor, taedas auferte comasque
Eumenidum ; nullo sonet asper janitor ore,
Centauros Hydraeque greges Scyllaeaque monstra
aversae celent valles, umbramque senilem
invitet ripis, discussa plebe, supremus
vector et in media componat molliter alga.
Ite, pii manes Graiumque examina vatum,
inlustremque animam Lethaeis spargite sertis
et monstrate nemus, quo nulla inrupit Erinys,
in quo falsa dies caeloque simillimus aer.
Inde tamen venias melior qua porta malignum
cornea vincit ebur, somnique in imagine monstra,
quae solitus. Sic sacra Numae ritusque colendos
mitis Aricino dictabat Nympha sub antro,
Scipio sic plenos Latio Jove ducere somnos
creditur Ausoniis, sic non sine Apolline Sylla.

SOMNVS

S5_4 Crimine quo merui, juvenis placidissime divum,
quove errore miser, donis ut solus egerem,
Somne, tuis ? Tacet omne pecus volucresque feraeque
et simulant fessos curvata cacumina somnos,
nec trucibus fluviis idem sonus ; occidit horror
aequoris et terris maria adclinata quiescunt.
Septima jam rediens Phoebe mihi respicit aegras
stare genas ; totidem Oetaeae Paphiaeque revisunt
lampades et totiens nostros Tithonia questus
praeterit et gelido spargit miserata flagello.
Unde ego sufficiam ? Non si mihi lumina mille,
quae sacer alterna tantum statione tenebat
Argus et haud umquam vigilabat corpore toto.
At nunc heu ! si aliquis longa sub nocte puellae
brachia nexa tenens ultro te, Somne, repellit,
inde veni, nec te totas infundere pennas
luminibus compello meis (hoc turba precatur
laetior) : extremo me tange cacumine virgae,
sufficit, aut leviter suspenso poplite transi.

EPICEDION IN PVERVM SVVM

S5_5 Me miserum ! neque enim verbis sollemnibus ulla
incipiam nec Castaliae vocalibus undis
invisus Phoeboque gravis. Quae vestra, sorores,
orgia, Pieriae, quas incestavimus aras ?
Dicite, post poenam liceat commissa fateri.
Numquid inaccesso posui vestigia luco ?
Num vetito de fonte bibi ? Quae culpa, quis error
quem luimus tantis ? Morientibus ecce lacertis
viscera nostra tenens animaque avellitur infans,
non de stirpe quidem nec qui mea nomina ferret
oraque ; non fueram genitor, sed cernite fletus
liventesque genas et credite planctibus orbi :
orbus ego. Huc patres et aperto pectore matres
conveniant ; cineremque oculis et crimina ferte !
si qua sub uberibus plenis ad funera natos
ipsa gradu labente tulit madidumque cecidit
pectus et ardentes restinxit lacte papillas,
quisquis adhuc tenerae signatum flore juventae
immersit cineri juvenem primaque jacentis
serpere crudelis vidit lanugine flammas,
adsit et alterno mecum clamore fatiscat :
vincetur lacrimis, et te, Natura, pudebit.
Tanta mihi feritas, tanta est insania luctus.
Hoc quoque cum nitor ter dena luce peracta
adclinis tumulo, planctus in carmina verto,
discordesque modos et singultantia verba ;
molior orsa lyra : dolor est atque ira tacendi
impatiens. Sed nec solitae mihi vertice laurus
nec fronti vittatus honos. En taxea marcet
silva comis, hilaresque hederas plorata cupressus
excludit ramis ; nec eburno pollice chordas
pulso, sed incertam digitis errantibus amens

scindo chelyn. Juvat heu ! juvat inlaudabile carmen
fundere et incompte miserum laudare dolorem.
Sic merui, sic me cantuque habituque nefastum
aspiciant superi. Pudeat Thebasque novumque
Aeaciden : nil jam placidum manabit ab ore.
Ille ego qui (quotiens !) blande matrumque patrumque
vulnera, qui vivos potui mulcere dolores,
ille ego lugentum mitis solator, acerbis
auditus tumulis et descendentibus umbris,
deficio medicasque manus fomentaque quaero
vulneribus, sed summa, meis. Nunc tempus, amici,
quorum ego manantes oculos et saucia tersi
pectora : reddite opem, saevas exsolvite gratis.
Nimirum cum vestra domus ego funera maestus
increpitans : "Qui damna doles aliena, repone
infelix lacrimas et tristia carmina serva."
Verum erat : absumptae vires et copia fandi
nulla mihi, dignumque nihil mens fulmine tanto
repperit : inferior vox omnis et omnia sordent
verba. Ignosce, puer : tu me caligine maestum
obruis a ! durus. Viso si vulnere carae
conjugis invenit caneret quod Thracius Orpheus
dulce sibi, si busta Lini complexus Apollo
non tacuit, nimius fortasse avidusque doloris
dicor et in lacrimis justum excessisse pudorem.
Quisnam autem gemitus lamentaque nostra rependis ?
O nimium felix, nimium crudelis et expers
imperii, Fortuna, tui, qui dicere legem
fletibus aut fines audet censere dolendi !
Incitat heu ! planctus ; potius fugientia ripas
flumina detineas rapidis aut ignibus obstes,
quam miseros lugere vetes. Tamen ille severus,
quisquis is est, nostrae cognoscat vulnera causae.
Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces
delicias doctumque sui convicia Nili
infantem lingua nimium salibusque protervum,
dilexi : meus ille, meus. Tellure cadentem
aspexi atque unctum genitali carmine fovi
poscentemque novas tremulis ululatibus auras
inserui vitae. Quid plus tribuere parentes ?
Quin alios ortus libertatemque sub ipsis
uberibus tibi, parve, dedi ; heu ! munera nostra
rideres ingratus adhuc. Properaverit ille,
sed merito properabat, amor, ne perderet ullum
libertas tam parva diem. Nonne horridus ipsos
invidia superos injustaque Tartara pulsem ?
Nonne gemam te, care puer ? quo sospite natos
non cupii, primo gemitum qui protinus ortu
implicuit fixitque mihi, cui verba sonosque
monstravi questusque et vulnera caeca resolvens,
reptantemque solo demissus ad oscula nostra
erexi, blandoque sinu jam jamque cadentes
exsopire genas dulcesque accersere somnos.
Cui nomen vox prima meum ludusque tenello
risus, et a nostro veniebant gaudia vultu.